

שאנן

עלון סגל מרצים 10

סמסטר ב' - תשע"ו

עורכות:
גב' טלי פריד וד"ר ניצה דורי

עיצוב גרפי:
תמי יהושע
מורן כהן

הוצאה לאור
כתובת המכללה: רח' הים התיכון 7, קרית שמואל, חיפה 2640007
מען למכתבים: ת.ד. 906, קרית שמואל, חיפה, 3100801
טלפון: 04-8780000, פקס: 04-8714445
Email: shaanan@shaanan.ac.il

תוכן העניינים

דבר נשיא המכללה – פרופ' יחיאל פריש.....5

דברי תורה

הנקודה החינוכית בפרשת השבוע – שי אלבוים.....6

עיצוב מערכת יחסי מורה-תלמיד לאור עקרונות מצוות צדקה –
עו"ד ודוקטורנטית רחלי שולשטיין.....8

נעים להכיר

רויטל אברהם.....11

ד"ר יאיר ברקאי.....11

שי אלבוים.....12

מבט אל מסלול

סמינר מחלקתי-שנתי של החוג להיסטוריה – ד"ר יצחק ציטרין.....13

סדנא לקראת פגישה עם הסופרת אלונה פרנקל – ציפי שאר-ישוב.....14

הסופרת והמאיירת אלונה פרנקל במכללת שאנן – ד"ר נורית רונן.....16

שיתוף

מלגאיות שאנן.....17

שימור זיכרון השואה והגבורה במכללת שאנן – ד"ר נורית רונן וגב' חנה יורב.....18

כנפי רוח – לאלה הרוצות להגביה עוף – לימור לבקוביץ לבאן.....20

אקדמיה-גן חוגגת שנה – זוהר גדסי.....22

מפגש סיכום ארצי במכון מופ"ת – זוהר גדסי.....24

הזמנת אמן אורח לכיתה – ד"ר ענת עין גדי.....26

סיורים, כנסים וטקסים

יום עיון לזכרה של הגב' נעמי הרשקוביץ – ד"ר אסתי טוב לי.....27

"צא ולמד" 2016 במכללת גליל מערבי – ד"ר אסתי טוב לי.....27

כנס הגיל הרך בנושא חינוך לערכים – עליזה בן שושן.....28

סיור לשביל הרטוב – עליזה בן שושן.....30

כנס ביכורי שדה תשע"ו – לכל אחד יש ירושלים! – טלי פריד ולאה נצרתי.....31

סיור בבית התפוצות – גילה הפשטיין.....33

עלי ספר

לוּ כלה דרכינו - היכרות וחיזור בחברה הדתית – פרופ' שרגא פישרמן.....34

מלת תודה לסיום – טלי פריד וד"ר ניצה דורי.....36

דבר נשיא המכללה

חברי סגל יקרים,

משה רבנו היה המנהיג הגדול ביותר שקם לעם ישראל. למנהיג בשיעור קומה כמו של משה, קשה מאד למצוא מחליף או יורש. אך הנה משה מתבשר שיהושע יהיה המנהיג לאחר משה והוא זה שיכניס את בני ישראל לארץ.

במה זכה יהושע? אלו תכונות היו בו כדי להיות מנהיג הנכנס לתפקיד כה גדול – יורשו של משה, גדול המנהיגים שקמו לעם ישראל מיני אז?

התורה אינה מפרטת את הסיבות לדבר. אולם חז"ל בדרכם המיוחדת במדרש (במדבר רבה כ"א) חושפים בפנינו את ייחודו של יהושע: יהושע שירת את משה בענווה, חָלָק למשה כבוד, סידר את הספסלים ופרס מחצלאות. הוא שירת את משה בכל כוחו. לא גדולתו של יהושע כמנהיג צבאי עומדת לזכותו ברגע העברת התפקיד, אלא בעיקר יכולתו של יהושע לשרת ואפילו בעבודה טכנית פשוטה של סידור ספסלים ולדעת לבטל עצמו לפני המנהיג המכהן. לא להכפיש אותו, לא לנסות לתפוס את מקומו, לא לזלזל בכבודו. זקנים שבאותו דור אמרו: "פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה", כלומר, גדולתו של יהושע היא דווקא ביכולתו לראות את עצמו כמקבל את אורו של משה ולא רואה את עצמו כעומד במרכז. רק מנהיג שאינו חי בתחושת גדלות ושררה אלא רואה את עצמו כמשרת העם יכול גם להיות קשוב לצרכי העם.

יהודה אבנר (1928-2015) היה דיפלומט ישראלי וביומנו הוא מתאר פגישה עם הרבי מלובאביץ'. בפגישה המשיל הרבי את תפקידו כמנהיג: "מה הופך את השעווה והפתילה לנר? כשאתה מקרב את האש ומצית בהם את הלהבה אז, הנר הופך לאור וממלא את תפקידו... זה מה שאני מנסה לעשות: להצית נשמות באורה של התורה". העז יהודה אבנר ושאל את הרבי: "את הנר שלי, האם הרבי כבר הצית?", "לא" – השיב הרבי – "הענקתי לך את הגפרור. זה תלוי רק בך. רק אתה תוכל להבעיר את הנר".

במכללה שלנו אנו שוקדים מידי שנה לטפח דור של מנהיגים צעירים – מובילים בכישרונות הטמונים בהם, שיודעים להביע את דעתם ולחלוק בכבוד על אחרים, אבל בעיקר – מנהיגים שיש בהם את מידת הצניעות והענווה להיות מנהיגים אמיתיים בעתיד. בכל אחד ואחת מהסטודנטים שלנו יש הפוטנציאל להיות שר החינוך הבא, חבר הכנסת הבא, המפקח הבא, נשיא המכללה הבא או אפילו ראש הממשלה הבא של מדינת ישראל. יהי רצון שיהיו כל מעשינו לטפח דור מעין זה לשם שמים, להעניק להם את הגפרור כדי שיוכלו להבעיר את הנר.

אוהבכם ומוקירכם,
יאיר.

הנקודה החינוכית בפרשת השבוע

שי אלבוים

מידי שבוע בשבוע אנו קוראים את פרשת השבוע ומגלים בה את נפלאות עולם החינוך, החל מדרך הנהגת הקב"ה את עולמו, וכלה בהתנהגות אבות האומה והדמויות אותן מאיר לנו התנ"ך באור יקרות.

בחומש בראשית עוד טרם היות האדם על פני האדמה מלמדינו הקב"ה מספר נקודות חינוכיות. ביום השני לבריאה, מתחיל הקב"ה לעסוק במים, הוא בורא את הרקיע שיבדיל בין המים שכיסו את העולם כולו, וקורא לו שמים: "וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וִיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם... וַיִּקְרָא אֱלֹקִים לָרָקִיעַ שָׁמָיִם וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם שֵׁנִי" (בראשית פרק א' פסוקים ו'-ח'). אך את מלאכת המים לא מסיים הקב"ה ביום השני אלא רק ביום השלישי: "וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מָקוֹם אֶחָד וְתֵרָאֶה הַיַּבָּשָׁה וַיְהִי כֵן. וַיִּקְרָא אֱלֹקִים לַיַּבָּשָׁה אֶרֶץ וּלְמִקְוֵה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים וַיַּרְא אֱלֹקִים כִּי טוֹב". (בראשית פרק א' פסוקים ט'-י"ב). הקב"ה יכל לסיים את מלאכת המים ביום השני אך הוא מלמדינו שבכל תהליך שאנו עוברים יש שלבים ויש חשיבות גדולה להתקדמות איטית, ולא תמיד ניתן ורצוי לקפוץ ישר אל המדרגה האחרונה.

גם ביום השלישי לבריאה כאשר מצוה הקב"ה את האדמה "תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פְּרִי לְמִינוֹ אֲשֶׁר זַרְעוֹ בוֹ עַל הָאָרֶץ" (בראשית פרק א' י"א). אך היא, אינה עושה את הציווי "וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֹשֶׂה פְּרִי אֲשֶׁר זַרְעוֹ בוֹ לְמִינֵהוּ". (בראשית פרק א' י"א). וכפי שכותב רש"י: "עץ פרי – שיהא טעם העץ כטעם הפרי, והיא לא עשתה כן, אלא "ותוצא הארץ עץ עושה פרי", ולא העץ פרי". לכאורה היה צריך הקב"ה להעניש את האדמה על שלא עשתה את הציווי אך הוא ממתין ומענישה רק לאחר שחטאה גורם גם לאדם לחטוא. כפי שמסביר רבי פנחס בן רבי צבי הירש הלוי הורוויץ בעל "פנים יפות" על התורה "והטעם לפי שהיא גורמת חטא אדם שנברא עפר מן האדמה... כי על זה נצטווה אדם הראשון "ומלאו את הארץ וכבשוה", דהיינו שיכבשו את הרע ולברר את הטוב, והוא עניין שתכבוש הנשמה שהיא בעלת השכל את הגוף שהוא עפר מן האדמה, וכיון שאדם לא כבש אותה נגזר עליו כי עפר אתה ואל עפר תשוב".

> "הקב"ה מלמדינו כי בכל תהליך שאנו עוברים יש שלבים ויש חשיבות רבה בהתקדמות איטית"

לאחר בריאת אדם הראשון שוב ניתן לראות את דרכו החינוכית של הקב"ה כאשר אדם חוטא ואוכל מעץ הדעת טוב ורע, פונה אליו הקב"ה: "וַיִּקְרָא ה' אֱלֹקִים אֶל הָאָדָם וַיֹּאמֶר לוֹ אַיֶּכָּה?" (בראשית פרק ג' פסוק ט'). הפרשנים השונים ניסו להסביר את שאלת ה' איכה – המדרש מסביר "וכי אין הקדוש ברוך הוא יודע היכן הוא? אלא שפתח לו הדרך אולי ישוב" (מדרש אגדה בראשית, פרשת בראשית, פרק ג', סימן ט'). על-פי המדרש מטרת השאלה לפתוח בשיחה עם האדם בכדי לעוררו לחרטה ותשובה. רש"י מוסיף ואומר: "ליכנס עמו בדברים, שלא יהא נבהל להשיב אם יענישהו פתאום" (רש"י בראשית, פרשת בראשית, פרק ג', פסוק ט'). כלומר לא רק שהקב"ה לא כועס על האדם ומענישו אלא משתדל שלא להבהילו. ומוסיף על דבריו המלבי"ם: "ויאמר לו איכה, הוא על שאלת המדרגה. ראה איה אתה? איך נפלת ממדרגתך?" (מלבי"ם בראשית, פרשת בראשית,

פרק ג', פסוק ט') – הקב"ה מצטער על נפילת האדם ומנסה לעודדו לחזור בתשובה.

גישה דומה אך מורכבת יותר מלמדינו הקב"ה בסכסוך שבין האחים קין והבל. קין הבכור מקריב מנחה והבל אחיו מביא גם הוא קורבן. למרבה הפלא מקבל הקב"ה את מנחתו של הבל האח הצעיר "וַיִּשַׁע ה' אֶל הֶבֶל וְאֶל מִנְחָתוֹ". (בראשית פרק ד', פסוק ד') הפרשנים ניסו לברר מדוע קורבנו של קין לא היה רצוי בעני ה' ומסביר רד"ק: "ואמר מפרי, ולא זכר [הזכיר] מאי זה פרי, וידמה [וניראה] כי מן הפחות היה, או אחר שאכל הוא הביא מן הנותר לפניו וכל זה הוא בדרך בזיון". (רד"ק, בראשית, פרשת בראשית, פרק ד', פסוק ג') הרד"ק מסביר שקין למעשה מבזה את ה' בזה שמביא מהפחות שבפירות או שמביא מהשאריות לאחר שהוא עצמו אכל קודם ואת הנותר הקדיש לה'. הקב"ה ברחמיו לא מעניש על כך אלא מלמדו דרך ארץ: "וַיֹּאמֶר ה' אֶל קָיִן לָמָּה חָרָה לָךְ וְלָמָּה נָפְלוּ פָנֶיךָ: הֲלוֹא אִם תֵּיטִיב שְׂאֵת וְאִם לֹא תֵיטִיב לַפֶּתַח חַטָּאת רֹבֵץ וְאֵלֶיךָ תְּשׁוּקָתוֹ וְאַתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ" (בראשית פרק ד', פסוקים ו'-ז'). הפרשנים השונים ניסו להבין את דברי ה' – הכיוון של רוב הפרשנים הוא כי הקב"ה מלמדו את הדרך הנכונה והראויה. "אִם תֵּיטִיב שְׂאֵת", אם תתקן דרכך יתכפר לך, או תשוב להיות הנישא, הנבחר. "וְאֵלֶיךָ תְּשׁוּקָתוֹ וְאַתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ". תשוקתו של היצר הרע, שגרם לך לחטוא להמשיך ולהכשילך אך אתה יכול למשול בו ולהתגבר עליו. ובמילים אחרות אם אתה רוצה להיות נישא ונבחר עליך לתקן את דרכך. למרבה הצער בחר קין להתעלם מעצתו של הקב"ה ובחר "בדרך הקלה" לרצוח ולהעלים את אחיו וכך לחשוב כי הוא ישוב להיות הנבחר. אך גם לאחר מעשה נורא זה מנסה הקב"ה להביא את קין להכרה בחטאו ולתקן דרכיו, "וַיֹּאמֶר ה' אֶל קַיִן אֵי הֶבֶל אָחִיךָ?" (בראשית פרק ד', פסוק ט'). ומסביר רש"י: "אי הבל אחיך - להכנס עמו בדברי נחת, אולי ישוב ויאמר אני הרגתיו וחטאתי לך" (רש"י בראשית, פרשת בראשית פרק ד', פסוק ט'). אך קין ממשיך בשלו ואומר: "לֹא יָדַעְתִּי, הֲשֹׁמֵר אָחִי אָנֹכִי?" (בראשית פרק ד', פסוק ט'). ולכן מענישו הקב"ה "וְעַתָּה אָרוּר אָתָּה מִן הָאֲדָמָה אֲשֶׁר פָּצְתָה אֶת פִּיהָ לָקַחַת אֶת דְּמֵי אָחִיךָ מִיָּדֶךָ. כִּי תַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה לֹא תֹסֶף תֵּת כֹּחָהּ לָךְ נָע וָנָד תִּהְיֶה בָאָרֶץ" (בראשית פרק ד', פסוקים י"א-י"ב). רק לאחר העונש לוקח קין אחריות על מעשיו ואומר "גָּדוֹל עֲוֹנִי מִנְּשֹׂא"!, וכשהוא לוקח אחריות גם הקב"ה מסייע לו "וַיָּשֶׂם ה' לְקַיִן אוֹת לְבִלְתִּי הַכּוֹת אֹתוֹ כָּל מֹצְאוֹ". (בראשית פרק ד', פסוק ט"ו). למרות חטאו כשהוא לוקח אחריות על מעשיו גם הקב"ה מסייע לו.

יהי רצון שנזכה כולנו ללמוד וללמד לשמור ולעשות, ולימוד פרשת השבוע יביא אותנו ואת הסטודנטים שלנו להיות אנשים ומחנכים טובים יותר! אמן!

עיצוב מערכת יחסי מורה-תלמיד לאור עקרונות מצוות צדקה

עו"ד ודוקטורנטית, רחלי שולשטיין

לאחרונה, זיכני הקב"ה לכתוב מאמר העוסק במחויבות החברתית כלפי אנשים עם מוגבלויות לאור עקרונות מצוות צדקה. בעת עריכתו הסופית של המאמר, ליוו אותי מחשבות רבות על הלימוד ממצווה זו אף ביחס למודל היחסים הראוי בין אנשי חינוך והוראה לבין תלמידיהם ואני מבקשת לשתף אתכם בעיקרי הדברים.

כידוע, מצוות צדקה מהווה ערוץ מרכזי למימוש אחריות החברה לרווחת כל חבריה; היא מאפשרת לבני-אדם, לפגוש זה את זה במצוקתם ובסבלם ולהיענות לצרכיהם הבסיסיים. אני סבורה כי מצוות צדקה, כפי שעוצבה במסורת היהודית, מספקת עקרונות יסוד שעל בסיסם ניתן לפתח גישה של מחויבות אישית וחברתית של המערכת החינוכית כלפי התלמיד.להלן אציג בתמציתיות את העקרונות המרכזיים.

מציאת האיזון

חכמים עיצבו את הסיוע לזולת תוך איזון בין שני צירים. הציר האחד, תובע מהתומך לסייע ללא זיקה לתגובת הנתמך - המסתייע: "ומבשרך לא תתעלם" (ישעיהו נ"ח, ז'). הציר השני והמשלים משתקף מן הציווי "עזֹב תעזֹב עמו" (שמות כ"ג, ה'), המדגיש את נוכחותו והתנהלותו האקטיבית של המסתייע. ברי כי ניתן להקיש מכך אף ביחס לחובת המחנך ללמד, להכיל ולהתוות דרך, גם כאשר בעברו השני של המתרס, נמצא תלמיד שאינו מיטיב לשתף פעולה ולהירתם להליך של למידה. אולם, תהליך משמעותי של חינוך ולמידה לא יתאפשר ללא השתתפות אקטיבית של התלמיד. איך נצליח לרתום את התלמיד לפעולה? אם נשכיל לספק לו "דֵּי מַחְסֹרוֹ אֲשֶׁר יֶחְסַר לוֹ" (דברים ט"ו, ח'), היינו, נגלה קשב רבו מתמיד לקולו הייחודי של התלמיד, לצלילי ניגונו ולרכיבי אישיותו, וכן ננסה לאתר דרכים יצירתיות להגיע אל לבו ולתווך עבורו את התכנים הרלוונטיים. המסד הרעיוני שעליו בנויה מצוות הצדקה ולדידי, גם מערכת יחסי מורה-תלמיד, הוא ערך האחווה, המתבטא ברגישות אותנטית למצוקת הזולת; רגישות זו מתורגמת לנטילת אחריות והגשת סיוע אינדיבידואלי.

חשיבות הדיספוזיציה

כאמור, צורכי העני אינם נמדדים במסגרת קריטריונים אחידים. גם אם אי אפשר לספק את מכלול הצרכים, משיקולים מעשיים, ההלכה מעודדת מתן ביטוי פומבי לצרכים הייחודיים של הזולת. הרמ"א סייג את חובת היחיד בצדקה בקובעו "ונראה דכל זה בגבאי צדקה או רבים ביחד אבל אין היחיד מחויב ליתן לעני די מחסורו אלא מודיע צערו ברבים...". לדידו, היסוד המרכזי של מצוות צדקה אינו נעוץ בהכרח בכך שכל יחיד יממש את רצונו המסוים של הזולת (דרישה אוטופית במקרים רבים), אלא די בעצם הנכונות והאכפתיות שמגלה הנותן, גם אם רק ייטול על עצמו להודיע ברבים על מצוקת הנצרך. היינו, יעלה על סדר היום הציבורי את מוגבלותו וקשייו של המסתייע.

דברים אלו נכונים אף בנוגע ליחסי מורה-תלמיד ומחויבות המורה להעלות על סדר היום הבית-ספרי את מצוקות תלמידיו ולערב אנשי מקצוע מתאימים בעת הצורך (ואולי אף יותר מכך – ביצוע מחקרי פעולה בכיתה, כתיבת מאמרים בנושא האקטואלי הנדון ופרסומם). ניכר כי נדרשת אינטראקציה המבוססת על סולידאריות, הירתמות, קשב וכבוד לזולת, שאינו מתויג רק כ"עני" אלא כבעל רצונות, כרֵעַ. הרמב"ם מבהיר כי במצב בו "שאל העני ממך ואין בידך כלום ליתן לו פייסהו בדברים, ואסור לגעור בעני או להגביה קולו עליו בצעקה". כלומר, גם אם אין אפשרות לסייע באופן מעשי, יש חשיבות להתנהלות במאור פנים תוך הצעת ניחומים ופיוס בדברים, בבחינת הזדהות וחמלה ולא ביקורתיות והאשמות.

אכן, במצבים רבים, הקושי המרכזי של התלמיד אינו מתבטא במישור הכלכלי או הלימודי אלא במישור הרגשי והנפשי; הוא זקוק ליחס מפויס, מכבד, חם ולא שיפוטי, אשר כאמור, מהווה חלק אינטגראלי ממצוות צדקה.

חשיבות התזמון

"וְכִי-יָמוּךְ אָחִיךָ וּמָטָה יָדוֹ עִמָּךְ וְהֶחֱזַקְתָּ בּוֹ" (ויקרא כ"ה, ל"ה) – בספרא מוסבר: "אל תניחנו שירד, הא למה זה דומה למשוי על גבי החמור עודנו במקומו אחד תופש

בו ומעמידו, נפל לארץ חמשה אין מעמידים אותו, ומנין אם החזקת אפילו ארבעה וחמשה פעמים חזור והחזק ת"ל [=תלמוד לומר] והחזקת בו".

דומה כי מרכז הכובד במצוות צדקה מושם על גילוי ערנות ורגישות וכן הענקת סיוע טרם הגעת הנצרך למצב של חידלון ונפילה. התמיכה וההחזקה נדרשות כבר בעת שהמצב של הנצרך, המוגדר כאח, מתחיל להתערער ולדעוך. אמנם, גם בגיל 40 ניתן להתחיל ללמוד תורה ולהיות גדול-הדור (כמו רבי עקיבא) וכן 'כל עוד הנר דולק, אפשר לתקן', אך יחד עם זאת, יפה שעה אחת קודם. דריכות, ערנות, עקביות ומודעות של המחנך מבעוד מועד למצב תלמידו יועילו לטווח הקצר והארוך. זיהוי הסדקים כבר בשלב הראשון (כשעוד מתאפשר תיקון בנקל) ימנע עוגמת נפש והגעה לנקודות קיצון, התובעות טיפול רדיקלי על-מנת ליצור שינוי.

תמיכות חוזרות ונשנות

מן האמור בספרא (לעיל) ניכר כי מדובר בתהליך הכולל תקשורת ומחויבות ארוכת טווח של התומך כלפי הנתמך. גם הרש"ר הירש דן ביחסי הגומלין בין המסייע לבין המסתייע וקובע כי "כל התפתחות חייו ומילוי תפקיד חייו קשורים עמך ועם התפתחות חייך [...] עליך לרכוש את האמצעים, המכשירים אותך לסייע לאחיך, שהרי אחיך קשור עמך מבחינה חברתית, משום כך עליך לסייע לו להשיג את יעוד חייו [...].

הכרת החובה המוכתבת על ידי יראת ה' היא הקושרת את בני העם, הרי זה קשר חופשי קשר חזק ונצחי של הדדיות עוזרת". עולה כי מטרת העזרה ההדדית אינה נתינת נדבה חד פעמית לנצרך, המנציחה את נחיתותו; עזרה הדדית משמעה יצירת זיקה ישירה וממושכת בין התומך לבין הנתמך, בבחינת מתן מענה יסודי לחסכים ולמוגבלויות. לדעתי, דברים אלו יפים גם לתיאור יחסי מורה-תלמיד לא רק בעת "נפילותיו" החוזרות והנשנות של התלמיד במהלך שנת הלימודים ושהותו במוסד החינוכי (המחייבות את המורה לרכוש אמצעים שיכשירו אותו לסייע – בין היתר, גם באמצעות השתלמויות, פיתוח והעשרת דרכי ההוראה וכיו"ב), אלא הרבה מעבר לכך; כידוע, "מורה טוב – מורה לחיים", כך שגם אם המורה לא יוכל להוות עבור תלמידו משענת פיזית בעתות צרה ומשבר, עדיין עצותיו של המורה לא יסולאו בפז (גם אם הן ניתנו לפני שנים רבות), תמיכתו הרוחנית, האמון שנתן בתלמידו, הביטחון שנסך בו – כל אלו ילוו את התלמיד כ"צידה לדרך" ויסייעו לו על כל צעד ושעל.

העצמת האחריות האישית

בעוד בחברה המודרנית מערכת הסעד והרווחה המוסדית באה כתחליף מסוים לצדקה האישית, במסורת היהודית מיסוד הצדקה אינו פוטר את היחיד מחובת הצדקה החלה עליו; ההלכה עומדת בהרחבה על טיב הזיקה לזולת ועל חיזוק היסוד הבין-אישי. היינו, האחריות לספק סיוע ותמיכה אינה מוטלת רק על החברה ומנגנוניה הרחבים, אלא גם על כתפי היחיד, אשר אינו רשאי להתבודד בתוך עולמו העצמי ולהתעלם מהנזקקים לסיוע. רעיון זה משמעותי במיוחד על-מנת להבהיר לכל מורה ומחנך, באשר הוא, את תפקידו ועוצמתו. אכן, במידה מסוימת קל להאשים את ה"מערכת" על שלל מגרעותיה (חוסר בתקציבים, חוסר כבוד למורים וכיו"ב) או להטיל רפש על החינוך הקלוקל מצד ההורים בימינו, אך על כל מורה/מחנך, באשר הוא, להכיר בסגולותיו ובכוחותיו לתרום ולחולל שינוי אמיתי כבעל אחריות ישירה ובלתי אמצעית כלפי תלמידו.

מוכנות החברה להעניק סיוע אינה מהווה הצדקה לאי-לקיחת אחריות מצד המסתייע. האמורא, מר זוטרא, דרש שגם העניים יהיו שותפים לנתינה, ולו בדרך סמלית: "אפילו עני המתפרנס מן הצדקה יעשה צדקה" (בבלי, גיטין ז', ע"ב).

עצם הדגשת השאיפה לשותפות העני ולגילוי מאמציו למען הכלל ולשיפור החברה, מחדדת את אנושיותו, כבודו ודימויו העצמי, מנכיחה ומטמיעה את אחריותו כלפי הזולת, למרות קשייו ומצוקותיו. גם במישור החינוכי, נדרשת נכונות מצד התלמיד "להפשיל שרווליו", להתאמץ, לגלות אחריות לגורלו ולהועיל לעצמו ולסביבתו, כפי יכולתו ובהתאם למסוגלותו.

"חכות ולא דגים" – שיקום ועידוד לעצמאות

לב תורת הצדקה היהודית מתבטא ביצירת תנאים חינוכיים וכלכליים לשילובם של הנתמכים במעגלים חברתיים רחבים.

"מצדה לעולם שמפין הלוי,
המקל מעניעת הצדקה,
יש גלגל שפן גם עולם חיובית רבה לענין.
ניתן אפוא למענע את מצוות הצדקה
בין המצוות שנועדו לחנך את האדם המעיימן"

המגמה היא לא לעטוף את המסתייע בתרומות ובנדבות שינציחו את נחיתותו ויאפשרו לו לשקוע בדכדוכו כי אם להעניק לו כלים (כמו הלוואה ויצירת שותפות עסקית) שבעזרתם יוכל להיות חלק פעיל ממעגל העבודה ולהתפרנס בכבוד. הדגש הוא על-כך שהסיוע יוביל למצב בו הנזקק יוכל "לעמוד על רגליו" באופן עצמאי. התמיכה הניתנת אמורה להוביל לצמיחה, כפי שהיטיב לתאר הראי"ה קוק: "הצדקה צריכה שתהיה מכוונת לתכלית עזרת הדל בהווה, וביותר להיות צופייה על הטבת מצב ובעתיד, למען יהיה לו פתח תקווה שיוכל למצוא חיית ידו מיגיע כפו בלא תשועת אדם". ניתן להקיש מכך אף ביחס למודל היחסים הראוי בין המחנך לבין המתחנך; השאיפה היא שהמחנך יקנה לתלמידו ערכים, אסטרטגיות ללמידה, הכוונה וכלים (בכל מובן אפשרי) על-מנת שתצלח דרכו העצמאית בעתיד.

אחתום את הדברים בהתייחסותו מאירת-העיניים של הרב ליכטנשטיין למצוות צדקה: "מעבר לתועלת שמפיק העני המקבל מנתינת הצדקה, יש בלא ספק גם תועלת חינוכית רבה לנותן... ניתן אפוא למנות את מצוות הצדקה בין המצוות שנועדו לחנך את האדם המקיימן". אין ספק כי דברים אלו נכוחים אף ביחס למערך החינוכי. המורה, המצוי בעמדת נתינה אדירה, מוצא עצמו לרוב, כיוצא נשכר בבחינת "מכל מלמדי השכלתי... ומתלמידיי יותר מכולן".

הנה כי כן, ניסיתי לחלץ מהיסודות הדומיננטיים של מצווה צדקה מעין "קריאת כיוון" המעצבת ומתווה עקרונות מהותיים באשר לאחריות הנדרשת מאנשי החינוך וההוראה כלפי התלמידים. מי ייתן ונזכה להוציא עקרונות אלו מן הכוח אל הפועל ויהי ה' בעזרנו.

לעילוי נשמת מוריי הדגולים,
סבי וסבתי – צבי וצילה מליק ז"ל,
אודים מוצלים מאש, אשר ביתם היה פתוח
לרווחה למתן צדקה בכל המובנים.

נעים להכיר

רויטל אדרהים

שמי רויטל אדרהים, אימא לשושה בנים. סטודנט בהוראה מצה כשבועים שנים. אל החינוך המיוחד נשאבתי לאו מתוך מודעות בהוראה שלי כי אם מתוך ניסיון החיים. ניסיון בה, הובילו אותי להפוך את ניסיון חשוב בתחום לחלק מהבחירה המקצועית שלי, ומל-כן בחרתי ללמוד את הנושא בשני במכללת שאנן, בתכנית הוראה ולמידה משמעותית משלנות.

חיי האישיים השתלבו כחוט השני בלימודיי ומהר מאוד השתלבו גם בלבד המקצועי.כיום, מלמדת במכללה את הקורס הורות ילדים עם

ד"ר יאיר ברנאי

נולדתי לפני שבעים שנה בירושלים למשפחה ירושלמית וותיקה. הגדתי את לשושה וסך למחשבה נכדים. כל לימודי התנ"ך בירושלים, בבית הספר 'מעלה', באוניברסיטה העברית ובמכללת לוינשטיין.

את סטנך בחינוך ובהוראה למעלה מובלל שנים, הן בארץ והן בשליחויות בתפוצות, בתפקידים מלוונים. מאז רע"ם את משמש כראש מכללת לוינשטיין.

בתחומי ההתמחות שלי הן: ספרות עברית, היסטוריה של עם ישראל, יהדות ותנ"ך.

בנוסף למאמרים רבים, שרובם התפרסמו בשנתון מכללת לוינשטיין "מים מדיו" וד"ת השבועי" של אוניברסיטת בר-אילן, הוצאתי לאור שני ספרים: יחסי אהבה ושנאה בסיפורי האחבה של חצ"ל ו"שלי יהבה" - לקח בדרי יהבה על חמשת החומשים.

לאחרונה הצטרפתי לסגל ההוראה במכללת "שאנן" כמורה למבדש ופרשנות המקרא.

שי אלדוסי

נולדתי ובגלגי קריית מוצקין. לאחר סיום לימודי התיכון התחלתי ללמוד צילום בהסדר ציבור ושם התחילה אהבתי ללימוד הגרפ"ך. כאשר שלח מסך הברקל, בשנת למספר שיחוויות ולכרות לחדר העמים בני שכבי לרבה רחוקים, ולשיחות בע שפה מטעם בני שיבעו לבאורוס. כשחצרתי לארץ הפגשתי את יפל אשתי, התחתנו, שברנו לגור בחולה שבקצת הירבן ונולדו לנו חמישה ילדים מקסימים. התחלתי לעבוד כחתך בבית ספר "מאיר" בשוכן בבית שאן ובהמשך בבית הספר "אוהל מאיר" שבשפולה. בשנים אלו התחלתי לכתוב לבלומידי חומרי לימוד בגרפ"ך, ובהמלך השנים, בשהו חומרים אלו כחוברות שבובה בגרפ"ך, בהובשת "בני ספרים". לאחר מספר שנים שבתי את בית הספר היסודי ולשרתי ללמד בגרפ"ך בשולפעת בבית שפולה, בה אני מלמד ומניח לשירות של חמש יחידות בגרפ"ך עד היום.

לימוד הגרפ"ך בשבילי הוא בדך חיים. בהמלך לימוד הגרפ"ך אני משתדל להקנות לבלומידי את האהבה לספר הספרים ולהעמיל להם בדכו שרבים ובדך ארץ. מכיוון שהגרפ"ך מתקשר לכל בתומי החיים ניתן בשימורי הגרפ"ך ללמוד אומנם, שפה, בימוחרפיה והיסטוריה. בשפ האחרונה בבטרפני בשמחה לכוות המכללה והתחלתי ללמד בורס בתלומידיה ולשמש כמדריך פדגוגי. העבודה התנוכית עם הסטודנטיות נתנה לי סיפון רב ואני שמח להיות חלק מהבוות המכללה.

סמינר מחלקתי-שנתי של החוג להיסטוריה

ד"ר יצחק ציטרין

תכליתו של הסמינר המחלקתי לתת במה לדיונים בחידושים במחקר ההיסטורי ובפדגוגיה להוראת ההיסטוריה. הסמינר מפגיש את סגל המרצים וכלל הסטודנטים באירוע בו מציג חבר סגל את חידושי מחקריו, כפי שבאו לידי ביטוי בפרסומיו האחרונים ומציע במה להתדיינות של הסטודנטים והסגל בנושא המוצג.

השנה נערך הסמינר המחלקתי עם פתיחת הסמסטר השני, במתכונת רחבה יותר מאשר בשנים קודמות. במפגש נכחו מאה וחמישה עשר סטודנטיות וסטודנטים של החוג להיסטוריה וסגל המרצים. את המפגש פתח פרופ' יחיאל פריש והציג את החזון של המכללה להתפתחותו של החוג להיסטוריה. את יום העיון זיכיתי אני להנחות – ראש החוג להיסטוריה, ד"ר יצחק ציטרין.

ליום העיון היו שני חלקים:
חלק א': מנהלת תחום דעת היסטוריה והמפקחת הארצית להוראת האזרחות בחמ"ד כיבדה את הסמינר בנוכחותה, והציגה בהרחבה את תוכניות הלימודים החדשות בהוראת ההיסטוריה בחמ"ד.
חלק ב': הרב ישראל קירשטיין, ראש ישיבת ההסדר שבקריית שמונה, אשר הינו גם חבר סגל של החוג להיסטוריה ומלמד זו השנה השלישית קורסים אחדים בהיסטוריה לכמה עשרות מבחורי הישיבה שהינם סטודנטים להיסטוריה במכללתנו, הרצה בפני הפורום בנושא: הקודיפיקציה במשנת מרן ה"בית יוסף". ההרצאה עסקה בפולמוס ההיסטורי במהות ובמבנה של ספרות הפוסקים, שהחלה בתקופת הגאונים והתעצמה בתקופת הראשונים. בהרצאת ניתח הרב קירשטיין את המענה שנתן רבי יוסף קארו לטענות השונות שעלו מתוך הפולמוס. בדיון שנערך בעקבות ההרצאה עלו, מציבור המשתתפים, גם שאלות הלכתיות הנוגעות לחיי יומיום.

סדנא לקראת פגישה עם הסופרת אלונה פרנקל

הגיל-הרך,שנה א'

ציפי שאר-ישוב

חילקתי כל אחת משתי הכיתות לארבע קבוצות מטלה, כך שכל קבוצה מנתה כ3-4 בנות.
הבנות עבדו בספרייה – להכרות עם ספריה של הסופרת ולהכנת המשימה לקראת הצגתה בכיתה (תהליך שלקח כארבעים וחמש דקות).

הצגת המשימה:
קבוצה א' (טל, רם ושני, יראת, ספיר ואפרת) – ביצעו הכרות עם הספר "למה קוראים לנפתלי נפתלי", אותו הציגה הסופרת במפגש שהתקיים בסמיכות ליום השואה. עיון בסדרה העוסקת בנפתלי – מאפייני הסדרה, הכרות עם דמותו של נפתלי, תפקידם של האיורים, שימוש בספרים אלו בעבודת הגננת.
הבנות נצפו מאותגרות, ממוקדות משימה.
העבודה נעשתה בשקט, מידי פעם שאלו שאלות אותי וכן את חברותיהן לקבוצת העבודה(לרבות הבנות הכירו ספר אחד-שתיים מהסדרה).

מתוך המטלה הובחן שכל הספרים בסדרה מסופרים על-ידי אמא של נפתלי: "שלום אני אמא של נפתלי". גודל הספרים אחיד-רבועי, כך שגם ילד צעיר יכול לאחוז, לעיין,לדפדף.הספרים מכוונים את הילדים בפעולות בסיסיות (כמו להתלבש, לאכול ודומה), דבר הגורם להזדהות במצבים יומיומיים שונים.סגנון האיורים דומה – בכל הספרים קיימת ניגודיות בבחירת הצבעים (עזים/ רכים). הספרים הינם ספרים העוסקים בנושא שואה, במוות, והינם מעודנים ומותאמים לילדים רכים (יד בצורת חיצים לעומת קשת צבעונית). תמיד מסיימת באופטימיות. דמותו של נפתלי מתוארת כילד חביב, חייכן, סקרן, חוקר, שואל, מתנסה, מתמודד.

חשיפה בכיתה:
הבנות צילמו את כריכות הספרים ופזרו אותן תוך ששם הספר מוסתר. לאחר מכן בנות הכיתה נתבקשו לבחור שם לכל ספר. הן השוו בין השם החדש לשם המקורי וניסו למצוא את המאחד בסדרה.

קבוצה ב' (מוריה,קסאנש והילית, סיוון, דינה,רעות וויקי) – בעקבות ספרה של אלונה "סבתא של נפתלי בישלה דייסה" (הארץ 2007) החיבור לסבא וסבתא אישיים.ברגע שהבנות נגעו בסיפורים אישיים הן הצליחו לייצר פעילויות מקוריות, מעניינות, מרגשות ומצחיקות כאחד. הבנות ערכו סעור מוחין רגשי – "מה עולה לכן כשאתן שומעות את המילה "סבתא" ו-"סבא"? – הן העלו חגים,תפילה, מאכלים, ריחות,מתנות,טיולים,חוויות,פינוק ועוד...

מוריה, קסאנש והילית הכינו הצגה בשתי דמויות שונות המאפיינות סבתא אקטיבית-פעילה בחיי נכדיה, לעומת סבתא פאסיבית. כאן התגלו כישרונות של הבנות בהמחזה יוצאת דופן. בלטה בהן דמותה של הסבתא (מוריה שינובר) שפעלה ונכנסה לתפקיד בצורה מיטבית, ללא היסוס,לקול צחוקן של הבנות.

לאחר ההצגות נשאלו הבנות: "איך לדעתן מוצגים,מופיעות דמויות של סבא,סבתא בסיפורי ילדים?", "עד כמה סיפורים על סבים וסבתות מוכרים לכן?".סיכום התשובות והקשר למאמר הינם בעיקר שרוב הסיפורים שקיימים הם לאחר שדור הארץ זכה לסבים וסבתות בצורה האקטיבית.

הבנות סיוון, דינה, רעות, וויקי פתחו בשאלה לכיתה:"מהו הזכרון שעולה לכם מסבתא וסבא"?- גם כאן העלו הבנות חוויות, סיפורים אישיים מרגשים.
גם קבוצה זו הכינה הצגה המתארת סבתא שיושבת בודדה בביתה, כשלפתע נכנסות נכדותיה ומבקשות ממנה עזרה בהכנת עבודת שורשים. הסבתא מביאה איתה את אלבום התמונות והנכדות מראות התעניינות לסיפורים שעולים.
גם כאן הייתה חווית למידה משמעותית – הפליאה להמחיז את הסבתא ויקי שהתגלתה ככישרון אמיתי. הנכדות שאלו על הביגוד שאפיין את הדור, על המאכלים, על יום הכביסה יחד עם השכנות בחצר, על אופי הבתים, על הקהילה, השירים ששרו ועוד...

נגלתה לעיניי יצירתיות, בניסיון מעמיק להכיר מקרוב את הדור הקודם.

קבוצה ג' (מעיין, מוריה ופארנוס, לירון, שירן ומלכה) – הבנות ערכו דיון סביב נושא השואה בגיל הרך, הצגו טיעונים בעד ונגד בכיתה והמשכו דיון בכיתה.הבנות הביעו את מידת המחויבות – הוספתי את דבר האגף לשנה זו ומחובותינו להיות צמודים לחוזרים, כהמשך לחובתנו הלאומית, המדינית, האישית והמוסרית. שיתפתי אותן בחוויה האישית שלי, כבת לאב ניצול שואה, שיבדל לחיים ארוכים.חגגנו לו השנה בז' באדר 90 שנה (ניצול 5 מחנות בניהם אושוויץ ובירקנאו).
בילדותי נמנעו מלספר לנו סיפורי שואה. בעיקר הייתה כוונה להשאיר את מה שהיה שם מאחור ולהיות עסוקים בבניית מדינה צעירה,חדשה.אופיי הסקרן לא נתן לי מנוח ואני שאלתי,קראתי,בררתי,אך בעיקר לא ויתרתי – לא לעצמי ולא לדור הבא – מצאתי את עצמי בכל יום שואה מבקשת מגננת האם להחליפה ביום זה בגן (הגננות תמיד ויתרו על ההתמודדות) ואני מצאתי את עצמי מספרת, אך תמיד זוכרת להתחיל מהגלות , מהקהילה, ממעשה החסד,מהעזרה ההדדית ובעיקר משתפת בסיפורי גבורה.ללא תיאורי זוועות, בהתאמה לגיל הילדים ולמידת התפיסה בגיל הזה.

הבנות התייחסו לאורך הסיפור, לזיכרון, לפתרון קונפליקטים, לאיורים, לאופטימיות, לתקווה. אך לא יכלו להתעלם מהטקסט שעורר שיחה נרחבת אודות

הבחירה המותאמת ושיקול דעתה של הגננת – איך להקריא ועל מה לוותר. במיוחד המשפטים: "יש לצוד אותם ולהרוג אותם", "האנשים הרעים והחזקים הצליחו להרוג את כולם, כל מה שנותר היה תצלומים".
השנה, במסגרת תפקידי בהדרכה במחוז, נתבקשתי להכין את הגננות לקראת ההתמודדות עם זיכרון השואה בגיל הרך. העברתי הדרכות לכ-150 גננות אם/משלימות ובחרתי לפתוח את המפגש בהקראת הספר אודות נפתלי. אולם אף לא אחת מהן הכירה את הספר.
גם בקבוצה זו של גננות בוגרות,המתמודדות יום-יום עם שאלות של חשיפה לתקשורת ומדיה עלתה הבחינה לשיקול דעת הגננת בהמשגה, במידת החשיפה.

קבוצה ד' (אביה, מרים והודיה, חן, עדי ושני) – "בחרנה ספר אחד המותאם בעינכם לגיל הצעיר – חשבו על דרך הפעלתו בגן".- יש להכין לפעילות זו מערך. הבנות אביה, מרים והודיה בחרו בספר "במדינת הגמדים" ואילו הבנות חן, עדי ושני בחרו את הספר "האמבטיה של נפתלי".

פעילות בעקבות סיפור:
הבנות שרק במחצית שנייה החלו להתנסות בהכנת מערך והגשת פעילות במעון, התמודדו עם אתגר נוסף בהכוונה לפעילות מותאמת גיל ושונה.את הפעילות הציגו בכיתה בצורה חוויתית בהתאמה לגיל ולזמן. הן השתמשו באמצעי עזר – שיר מותאם, תוך שהן מתייחסות למטרות האופרטיביות.
הסדנא היוותה עבורן למידה משמעותית שהתבססה על חקר,בדיקת מקורות מידע, שיתופי פעולה,יצירתיות, חשיפה ועמידה בפני קהל. קריאה, כתיבה, הגשת מערך ואמצעי המחשה. כולנו יצאנו בהתרגשות מהפרזנטציות שהבנות העשירו את חברותיהן בזמן קצוב – עמידה בלוח זמנים מוסכם. עושר חוויתי תרבותי שהביא עמו סיפורים אישיים רגשיים.

תודה אישית לד"ר ניצה דורי שעמלה רבות בהכנת הסדנה לקראת בואה של אלונה למכללה.

הסופרת והמאיירת אלונה פרנקל במכללת שאנן

ד"ר נורית רונן

אלונה פרנקל ידועה לכל ילד ישראלי מסיפורי הילדים שכתבה, שהמפורסם מביניהם הוא "סיר הסירים".

ביולי 2015, בכנס הארצי למורים ביד ושם, פגשתי את אלונה פרנקל ולמדתי לראשונה שאלונה היא שורדת שואה.המפגש הורכב מעדים שורדי שואה,ושם למעשה נחשפתי לסיפורה האישי. אלונה נולדה בקרקוב שבפולין בשנת 1937. הוריה והיא הצליחו להסתתר 18 חודשים אצל פולנים בתמורה לתשלום רב.

סיפור חייה של אלונה שזור בסיפור הילדים אותו כתבה אלונה: "למה לנפתלי קוראים נפתלי".הספר הוא ספר ילדים המיועד לגיל הרך.
לאחר הקראת הספר וסיפור חייה של אלונה בשואה ביד ושם, היה לי ברור שהסטודנטיות במכללת שאנן חייבות לזכות בביקורה של אלונה במכללתנו. עם חזרתי מהכנס הביתה, מיד נשלח מייל לאורנה וניצה, פנייה ליחיאל, טלפון לאלונה והנושא נסגר. בתחילת שנת הלימודים תשע"ו ידענו שאלונה תבוא למפגש עם כל הסטודנטיות לגיל הרך במכללה בשבוע של יום השואה.

ניצה הכינה פעילות סדנאית שחשפה את כל הסטודנטיות לספרי הילדים של אלונה פרנקל. המדריכות הפדגוגיות התגייסו להעברת הפעילות הסדנאית לסטודנטיות.

חופשת הפסח הסתיימה וביום הראשון ללימודים הגיעה אלונה פרנקל למכללה. הסטודנטיות וצוות הגיל הרך הגיעו נרגשות – הסופרת אלונה פרנקל מגיעה.
אלונה הצליחה לרתק את כל השומעות ברוגע, בשקט ובעדינות שהיא הקרינה. הבנות קבלו כלי מדהים – סיפור שעוסק בשואה ומותאם מאוד לגיל הרך: "למה לנפתלי קוראים נפתלי", כשאלונה עומדת מול קהל הסטודנטיות ומראה כיצד להסביר את הספר לילד הרך.
אין ספק שסיפור העדות המרתק של אלונה על חייה במסתור בתקופת השואה היה מרגש ואנו השומעים הסתכלנו על האישה בת ה-79 שעומדת מולנו בהערכה והערצה.

באולם שלמה הענק לא שמענו רחש, אם זבוב היה עף באולם היינו יכולים לשמוע את משק כנפיו. זכינו במפגש שיישאר לנו לכל חיינו.

מלגאיות שאנן

כמדי שנה, קיימה המכללה טקס הענקת "מלגאיות שאנן",
ביום חמישי כ"א באדר ב' (31/3/16) בקמפוס המכללה.
בנוכחות מפקחים, מנהלים וצוותי הוראה של בתי הספר.

טקס זה בא לקיים הלכה למעשה את משנת החמ"ד הרואה חיבור בין אקדמיה לשדה, בבחינת תורה עם דרך ארץ והעמדת תלמידים הרבה – להרבות ספסלים בשערי בית המדרש של החמ"ד. מכללת "שאנן" הציבה, אם כן, כאחד מיעדיה, לאתר בוגרים של החמ"ד, הראויים להוות בעתיד דמויות חינוכיות במערכת החינוך, ולהזמינם להשתלב בלימודי תואר B.Ed. במכללה.
המכללה רואה חשיבות רבה בחיזוק שיתופי הפעולה בינה לבין בתי הספר העל יסודיים בחמ"ד במסגרת הידוק הקשרים בין המכללה לשדה. על מנת להדק את הקשר בין המכללה לביה"ס ולעודד הצטיינות מעניקה המכללה מלגות הצטיינות לתלמידות מכיתות י"א-י"ב של בתי הספר העל-יסודיים, הלומדות בחינוך הדתי במחוזות חיפה והצפון. תלמידות ברמה תורנית גבוהה, המצטיינות בלימודיהן ומעורבות ערכית-חברתי.

בתחילת הטקס ברכו: פרופ' יחיאל פריש, נשיא המכללה, מר חיים גבאי, מחמ"ד צפון וגברת ירדנה אלון, מחמ"דית חיפה. לאחר מכן הוצגו לקהל מיצגים מתחום הצטיינותן של המלגאיות.הטקס נחתם בחלוקת המלגות ובחלוקת חוברת 'מלגאיות שאנן' שהפיקה המכללה.

מימור זיכרון השואה והגבורה במכללת מאנן

ד"ר נורית רונן וגב' חנה יורב

"ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם, טוב מבנים ומבנות
שם עולם אתן לו, אשר לא יכרת"
(ישעיהו נ"ו, ה')

מטרת העל שלשמה התקיים פרויקט זה היא לדאוג לכך שנושא השואה והגבורה לא ירד מסדר היום, במיוחד כאשר דור השורדים הולך ונעלם.מתוך הבנה שפרחי ההוראה הם מחנכי העתיד, שבידיהם היכולת להעביר את זיכרון השואה והגבורה לדורות הבאים.

בחרנו לפעול לקידום המטרות הבאות:
א'. הרחבה והעמקה של הידע ההיסטורי שלהם על השואה והגבורה.
ב'. חשיפה לחומרים, לאמצעים ללמידה ולהוראה משמעותית בנושא והתנסות בהם.
ג'. גיוס פרחי ההוראה למשימה החינוכית והלאומית של שימור זיכרון השואה והגבורה לדורי דורות.
ד'. היכרות והתנסות בכלים דידקטיים מגוונים ללמידה חוץ כיתתית, לשילוב אמנות ורפלקציה בתהליכי הוראה ולמידה.

הפעילויות שהתקיימו למטרת 'שימור זיכרון השואה' במהלך שנת הלימודים תשע"ו:

1. סיור בתערוכה

<u>לקראת עשרה בטבת</u>: הוצגה במכללה תערוכת ציורים של הציירת, שורדת אושוויץ, אלה שיבר ז"ל. התקיימה סדנת 'סיור בתערוכה' לסטודנטים וסטודנטיות במסלולים השונים, שכללה סיור ופעילות בתערוכה ולמידה על פעילות בתערוכה כאחת הדרכים ללמידה חוץ כיתתית.
<u>בעשרה בטבת</u>: התקיימה למידה חוץ-כיתתית שכללה סיור ופעילות בהנחיית סטודנטיות שנה ג' במסלול היסודי. קהל היעד היה תלמידים ותלמידות מכיתות ו' בבתי ספר ממ"ד אהרון הרא"ה בנים ובנות.

2. יוצרים זיכרון

סטודנטיות להוראה ותלמידים יוצרים זיכרון משלהם לקראת יום הזיכרון לשואה ולגבורה.
<u>בחודש אדר</u>:
א'– התקיימה פעילות למידה במסגרת קורס דידקטי שנה ב' בית ספר יסודי סביב השאלה: 'שואה ואמנות – הילכו שתיהן יחדו?'. שאלה זו הוצגה בפני סטודנטיות שחוו התנסות אישית ביצירה בזיקה לזיכרון השואה והגבורה, ובעקבות קריאת יצירה ספרותית על ילדים בשואה.
ב'– נבנתה תכנית עם בית ספר אהרון הרא"ה בנים: 'ילדים יוצרים זיכרון' עבור תלמידי כיתות ד'-ה'. התלמידים קראו סיפורים על ילדים בשואה ויצרו מיצגים וציורים בעקבות הקריאה.
<u>בשבוע יום הזיכרון לשואה ולגבורה</u> הוצגה במכללה תערוכה 'ילדים יוצרים זיכרון' ובה הוצגו יצירות של הסטודנטיות ושל התלמידים. במהלך השבוע, התלמידים סיירו בתערוכה והופעלו על ידי סטודנטיות ומחנכות הכיתות.

עוד על 'יוצרים זיכרון'

'שואה ואמנות – הילכו שתיהן יחדו?' - פעילות שתוכננה כמודל מצומצם של 'למידה מבוססת פרויקטים', במסגרת קורס דידקטי בו לומדות הסטודנטיות תכנון למידה והוראת שפה. פעילות זו תוכננה ובוצעה על ידי ד"ר נורית רונן - מרצה במכללה וחנה יורב - רכזת המסלול ומדריכה פדגוגית. מטרתה: לחשוף את הסטודנטיות דרך מסע אישי והתנסות, לכוחה של אמנות ויצירה במפגש עם נושא השואה והגבורה.

בתחילת סמסטר ב' תשע"ו, במסגרת קורס דידקטי לשנה ב' במסלול היסודי, נתבקשו הסטודנטיות לצייר משהו שמסמל עבורן את המילה – שואה. בסיום היצירה הראשונית הוזמנו הסטודנטיות להשתתף בפרויקט שעוסק בלמידה אחרת של נושא זיכרון השואה והגבורה. הסטודנטיות קבלו מקבץ סיפורי ילדים שלוקטו ממקראות של בית הספר היסודי. כל סטודנטית התבקשה לבחור סיפור אחד ולהכין תקציר של הסיפור הנבחר. זמן קצר לאחר החשיפה, במהלך השבוע של העבודה המעשית השתתפו בסדנת יצירה עם המרצות לאמנות גב' לאה נצרתי וד"ר ענת עין גדי.

במהלך הסדנה, התנסו הסטודנטיות בפעילות יצירתית עם מגוון חומרים, בה חקרו וחוו את כוחה של האמנות והיצירה בהוראת נושא השואה. הן יצרו בצבע ובצורה תמונות ומיצגים, בהשראת הלמידה והקריאה בנושא השואה.

יום הסדנה נפתח בסקירה היסטורית ובסיפורים אישיים שסיפרו המרצות, דור שני לשורדי שואה. לאחר מכן בחרו הסטודנטיות לצייר או לבנות מיצג תלת מימד בהשראת סיפור הילדים שקראו כהקדמה ליום זה. הפעילות לוותה ב'יומן מסע' שבו העלו המשתתפות תובנות ורגשות בתחנות שונות בחייהן. בסיום היום הוקמה תערוכת "יוצרות זיכרון", בה הוצגו היצירות בליווי תקצירי הסיפורים ובתוספת הסברים קצרים שכתבו היוצרות.

מדבריה של חנה לאחר הסדנה: "ראינו את חדוות היצירה של הבנות, את עבודת הצוות ואת התוצרים היפים. הסטודנטיות הצליחו להתבונן ביצירות ובתהליך כולו ולהפיק מכך תובנות מעניינות – הן כלומדות והן כמורות לעתיד. זוהי התנסות בדרך אחרת של למידה, בנושא רגיש וטעון ונראה שיש כאן כלי דידקטי רב עוצמה שיאפשר להן ללמד את תלמידיהם בעתיד סיפורים בנושא השואה, תוך שילוב עם אמנות כתובה ופלסטית".

פעילות זו הייתה הכנה לקראת תערוכה משולבת שהתקיימה במכללת שאנן, בה השתתפו תלמידים וסטודנטיות. התערוכה הייתה מורכבת מעבודות – פרי יצירה של הסטודנטיות בסדנה ועבודות שיצרו תלמידי בית ספר אהרון הרואה בנים מקרית שמואל.

"ילדים יוצרים זיכרון" - תלמידים מכתות ד' וה' עסקו בנושא השואה והגבורה, במשך כחודשיים. הם קראו ספרי ילדים שמספרים על ילדים בשואה ודנו בהם. בעקבות הקריאה והשיח יצרו התלמידים מיצגים וציורים על הסיפורים שקראו והכינו תקצירים.

כל היצירות הובאו למכללת שאנן והוצגו בתערוכה בשבוע של יום הזכרון לשואה ולגבורה. במהלך השבוע הוזמנו תלמידי כתות ד' וה' לסיור בתערוכה פרי עמלם. סטודנטיות שנה ג' לבית הספר היסודי ומחנכות הכתות עבדו עם התלמידים על המוצגים שיצרו הילדים. הפעילות כללה סיור וצפייה בעבודות האישיות שהכינו התלמידים, עבודה בקבוצות, צפייה בסרט, דיון וסיכום.

תלמידים מבי"ס אהרון הרא"ה בעבודה בקבוצות

במשוב שקבלנו מאחת המחנכות נכתב: "התערוכה היתה למופת, התלמידים העלו רעיונות מקסימים בדיונים. בקבוצה שלי היה דיון פורה ומעניין. התלמידים שמו לב לפרטים קטנים. תודה על הסבלנות וכל ההשקעה."

ממכתבו של מנהל בית החינוך אהרון הרא"ה בנים, מר רונן וייס בעקבות הפעילות: "הלמידה החווייתית סביב בניית מיצגים לתערוכה הייתה רלוונטית לחיי הלומדים והנגישה את נושא השואה ושימורה לתלמידים. קריאת ספרות העוסקת בנושא השואה, הדיון הכיתתי ויצירת התוצרים, הותירו בקרב התלמידים חוויה חיובית ומשמעותית..."

מחנכות בשטח וסטודנטיות צעירות נחשפו ולמדו כיצד ניתן ללמד שואה בדרך אחרת, חוויתית ומשמעותית. השילוב של למידה חוץ כיתתית עם עבודה יצירתית ומפגש אישי עם יצירות, מסתמן כדרך אפשרית וטובה להוראת נושא השואה והגבורה לילדים. בכך ניתן להציע דרך חדשה למחנכים שמחפשים מענה לסוגיה המורכבת של הוראת נושא טעון, רגיש וחשוב כל כך והנחלתו לדורות הבאים.

כנפי רוח - לאלה הרוצות להגביה עוף
לימור לבקוביץ לבאן

לימודי עתודה בחינוך במקביל לשנתיים שירות לאומי בחינוך - רוח, דור והשראה זה כל הסיפור!

רוח:
איך הצמחנו כנפיים? פשוט התבוננו ממעוף הציפור.
כמה שכל יש בבריאה האלוקית! בחינוך כמו בחיים, כשמגלים ענווה וקצת זזים הצידה, ניתן להתבונן על החיים כוחותיהם ופעולתם. ההקבלה לגוף האדם תסייע לנו להבין את רוח הדור והחיים.
כפי שכל שריר, נים ועצם הם חלק מגופנו ומעצמנו, וכל איבר מפעיל יותר מפעולה אחת, כך כשאנו חיים את החיים כפשוטם,ישנה הרמוניה של פעולות שעובדות במקביל לעבר מטרה אחת, ולעיתים למטרות שונות בו זמנית.
כל אחד מאיתנו, פועל ומגלה את עצמיותו. ומעשיו הופכים לחלק מאישיותו- עצמיותו. אם נעמיק במבנה המוח למשל, נגלה שכל תא עצב, נוירון מותאם לביצוע תפקיד מסוים, פוטנציאל הפעולה תלוי במרחק שבין החלקיקים במוח, כלומר שהחלל בין כל שני חלקיקים במוח הוא הגורם הקריטי להעברת המסר.
בחינוך, אנו, ציבור המחנכים, צריכים לגלות ענווה ולהתחבר לדור ממקום שנכון לו לצמוח, לגלות את הרוח, לפעול כנגד הרוח ולתת לרוח המשותפת להלך בינינו. כלומר לחלל, למרחב ולמרחק שבין המחנך למתחנך כח השפעה על דיוק החינוך והשפעתו על המשך החיים של המתחנך.

הדור:
יש לו כנפי רוח! אנו זוכים לגדל דור שפועל במקביל! דור איתן ודעתן, שמוכן להירתם למשימה, אם מרגיש שהדבר תואם את האמת הפנימית שלו.
בנוסף גילינו שהנוער מוכן להשקיע ולשהות במצב של מקבל, יותר ויותר בנות ובני הציונות הדתית פונים ללימודים תורניים לאחר סיום האולפנא והישיבה, משמע, משתוקקים ללמוד ולהתפתח, ומעבר לכך, גם מחפשים את מוסד הלימודים בהתאם למידת הקשר והנגישות של ראש המוסד שישמש כמנטור אישי להתפתחות. הרי לפנינו דור בעל מעוף מחשבה, כח רצון שצמא לקשר משמעותי.

לדוגמא: בנות האולפנא לומדות, מתנדבות בעמותה לילדים נזקקים, משלבות מדרשה, מדריכות בתנועות נוער, ובמקביל מכבדות הורים ומשפחה. מעוניינות להוסיף קומה רוחנית, לימודית ואישית תוך כדי תנועה.מוצאות זמן ללימוד בחברותות, חדורות מוטיבציה, עוצמה ותמימות. חלק ניכר מהן ממשיכות ללימודים תורניים. כלומר משלבות מסלולים כבר מגיל צעיר.

השראה:
אנו זקוקים למנהיגים! בהנחה שכל אחד מנהיג בתחומו, עלינו לגדל מנהיגים משלב מוקדם. להדבק לרוח הנתינה התמימות והשליחות בשלב תנועת הנוער, ובהתנדבויות במסגרות השונות. כי אנו מבינים שהצלחת החינוך נובעתמכח המנהיג החינוכי.
אני מאמינה בחינוך שרואה בדוגמא אישית את הדרך המובילה לאמונה בחיים מלאים ושלמים. חינוך שאיננו רק נאה- דורש אלא גם נאה- מקיים!
לכן יזמתי את מסלול 'כנפי רוח', מסלול גבוה למצטיינות. לבנות שרואות בחינוך שליחות והגשמה ומתחיבות לשנתיים שירות לאומי בחינוך.

אז איך עושים שילכו יונקותיו ויהי כזית הודו?(הושע י"ד)
גייסנו בנות שהתפישה החינוכית שלהן מושתתת על החובה לשאלה מתמדת, מתוך מחויבות להשתלמות ושאיפה למצוינות.
בנות שיתרגשו בכל יום מחדש וישאלו את עצמן: מי אנחנו? איך אנחנו פועלות? כאשר שאלת ה-למה? מדייקת ועוזרת להן לפעול לאור המטרה.

אנו מאמינים שכל סטודנטית ב'כנפי רוח' היא הסטארט אפ החינוכי הבא של מדינת ישראל.

בנינו להן תוכנית לימודים שמשלבת לימודים תורניים, למידת עמיתים, מנהיגות חינוכית, לימודים דיסציפלינאריים ופיתוח אישי. ואפילו אשמש להן כמלווה בחניכה אישית במקום השירות ובלימודים האקדמיים.

'חינוך בהפרעה'

פני הדור כפני מחנכיו. כדי לגדל דור איכותי, צריך מנהיגי חינוך מעוררי השראה. כאלו שאוהבים את עמל הלימוד והיצירה החינוכית, מתרגשים מהתהליך ומחדשים בחשיבה ובדרך!

כולנו, פועלים כיום, בתוך סביבה בהשתנות דינמית ומהירה, רלבנטיות בית החינוך לקהילת המחנכים והמתחנכים, תגיע רק בזכות היכולת לחנך לגדלות רוח, ולהקנות יסודות לחיים מלאים.

ככל שנתקדם בציר הזמן, קצב השינויים ילך ויגבר,ההיסט מן הכיוון ילך ויחריף, חיזוק השייכות לעם, לארץ ולבורא, ועיון שכלי - רוחני ומעשי – חוויתי יבנה את היכולת להכיל את השינויים מחד , מבלי לאבד את הכיוון למטרה מאידך, תוך שמירה על הגמישות והיכולת לחשב מסלול מחדש ולהישאר רלבנטיים. השינויים התכופים נוגעים למעגלים החיצוניים – עולם, תרבות וסביבה ולמעגלים פנימיים- ערכי החינוך והתרבות הארגונית.

הסוד להצלחה טמון בפיתוח ההון האנושי. אני מאמינה בלמידת עמיתים שמולידה חזון דינמי חדש. כך כל שותף מרגיש שייך ל - DNA הארגוני, בעל יכולת השפעה שווה, דבר שמחזק את גאוות היחידה, תורם למיצוי האישיו המחויבות להצלחה.

קורה לנו דבר נפלא, כל מה שנדמה כחלום וכלא אפשרי הופך תוך זמן קצר לעכשווי ומהר מאוד להיסטוריה.

חלמתי להקים מסלול למנהיגי חינוך פורצי דרך, כאלה שירצו להישאר בשדה החינוכי ושיהיו מוכשרים לעבוד בארגוני חינוך שעוברים שינויים תדיר. כיום לאחר, 70 מועמדות ו30 סטודנטיות במסלול, נותר רק להודות לבורא עולם שבירך על מעשה ידנו.

שנזכה לחנך את עצמנו
ולהיפגש עם תלמידינו פנים בפנים,
אמן!

אקדמיה-גן חוגגת שנה

זוהר גדסי

בתחילת השנה כתבתי לסטודנטיות קטע מהספר "אם יוצאים מגיעים למקומות נפלאים" של דוקטור סוס שמצאתי כהכי מתאים לתאר את המסע שלהן למקום חדש ונפלא מעצם היותו לא ידוע.

אם יוצאים מגיעים למקומות נפלאים / ד"ר סוס

"היום היום, אתה יוצא למקומות נפלאים, אף שעוף!
עם רגליים בעליים, עם שכל בראשך,
תמצא את הדרך אל תחשוש!
אתה יכול ויודע, מוכן ומצוין,
אתה הוגה פה שיחלוט לעוף.
תסתכל ברחובות מלפנים ולאחור,
ויש רחוב שאולי תחליט: לגמ כבאולי לי לבחור,
אתם בכלל לגמ תמצא אלף רחוב שתאהבה,
תבנה את הלילה ותבנה למרחבה,
אל שטח שרוח לגמור ולרוח -
שם קורים הדברים, שתבין לך.
ובשיקרה הדבר - אל תפחד, אל תבין,
תמשיך חכון ותראה שתבין.
כי אתם יובלים, מבינים למקומות נפלאים".

עכשיו בסיומה של שנה חזרתי לספר "אם יוצאים מגיעים למקומות נפלאים" של דוקטור סוס וההמשך כל-כך התאים לשלב בו הסטודנטיות נמצאות כיום, בסיומה של שנה.

"תמריאו לגבהים,
בעופים רחוקים,
עם המלופפים,
מרקלי השחקים.
אתה לגמ תישאר אחרון בשורה,
תלבור את בולם בטיסה מהירה.
לגמן שתצלח - תצלח טוב יותר.
תבין ראשון! תבין מהר!".

בשנה זו הסטודנטיות חוו כל כך הרבה מגן הילדים: עבודת הגננת, עבודת –צוות, תקשורת עם הורים, ילדים מאתגרים, סייעת ועוד.

בשבועות האחרונים, במהלך השיחות האישיות שלי איתן, כולן מברכות על הבחירה שעשו למרות העומס והאתגר. הסטודנטיות גילו בתוכן כוחות שהן לא האמינו שקיימים.

על כך כותב הרב קוק:

" ההרגשה המעולה של הצלחה מיצלך כפי היא היותר שלמה וטובה של ההרגשות המוסריות שבאדם... כי כל מה שידו מגעת, צופי השלמות שהשפיעה ההשגחה האלוקית לתוך לעשות חיל "

(עין אי"ה, ברכות פ"א ק"א)

אנסה לסכם את השנה ב"אקדמיה-גן" בכמה נקודות:

1. דגשים בהכשרת הסטודנטית במסגרת התוכנית:

הסטודנטיות רכשו מיומנויות למידה והתאמה לגיל-הרך.

הסטודנטיות נחשפו לתכנון והעברה של תכנים הנלמדים לאורך השנה.

הסטודנטיות שילבו יוזמות אישיות ודרכי הוראה חדשניים בגן.

הסטודנטיות התנסו בביצוע תהליכים התנהגותיים וחברתיים בקרב הילדים.

הסטודנטיות פיתחו וביצעו פרויקט לאורך השנה המותאם לצרכי הגן.

הסטודנטיות נחשפו להיבטים השונים של ניהול גן; עבודת-צוות, הורים, קהילה, מפקחת ועוד.

2. אתגרים במהלך התוכנית:

שילוב של 2 סטודנטיות בגן יצר עומס עבור הילדים והגננת.

לחץ בקרב הסטודנטיות הנובע מ-2 ימי לימודים ארוכים ו-3 ימי התנסות.

חוסר התאמה של חלק מהגננות המכשירות לתוכנית.

קושי תיאום ומציאת זמן שבועי לשיח קבוע ומובנה בין הגננת לסטודנטית.

3. מסקנות והמלצות:

התוכנית קידמה את הסטודנטיות להכרות מיטבית בתפקיד הגננת.

התוכניתאיפשרה רצף ועקביות של הסטודנטית בגן הילדים.

התוכנית עודדה שיח משותף של הגורמים בהכשרת הסטודנטית (גננת-סטודנטית-מד"פ).

התוכנית איפשרה מתן משוב ורפלקציה על תהליך הלמידה של הסטודנטית באופן עקבי ורציף מהגננת ומהמד"פ.

התוכנית קידמה פיתוח מקצועי מותאם לגננת המכשירה בהתאם לצרכים בשטח.

התוכנית איפשרה בניית מודל אישי ומותאם לעבודה בצמד.

פיתוח מקצועי לגננות המכשירות ב"אקדמיה-גן"

פיתוח מקצועי לגננות המכשירות התקיים במכללה במהלך החופשות לאורך השנה כ- 6 מפגשים פנים מול פנים ו-4 מפגשים מקוונים. את תהליך ההכשרה עברו הגננות המכשירות עם המרצה מירב חמי, מירב ניהלה את המפגשים בצורה מושכלת ובהלימה לעבודתן עם הסטודנטיות בשטח. הנושאים שעסקנו בהם בפיתוח המקצועי של הגננות המכשירות היה: הכרות עם מודלים שונים לעבודה בצמד, מתן משוב מקדם ומצמיח, בניית תכנית ליווי אישית של גננת וסטודנטית בהתאם לצרכי הסטודנטית. פתרון קונפליקטים שעלו מהשטח ועוד.

מדברי הגננות המכשירות:

" אני מרגישה שהסטודנטית הגיבה בשאלת שאלה, הניעה התאמה של מפגשים ומשחקי מלבה, מצליחה לראות את ההבדלה, סמכותית מולם, פוערת דוגמנים, מאשרת בין ילדים ועוצרת להם למצוא פתרון בעצמם "

" הסטודנטית רוצה להגיבה בהרגיש והבוגרת,להפיץ למצבה שהיו מיומנות הישיח ביהיה מפותחת יותר והילדים יהיו יותר פעילים. ההצלחה בעיני הסטודנטית היא כמה שיותר להפנות, לרכב את הילדים, לראות אותם ולהפוך את הלמידה למשמעותית יותר ".

לסיכום:

קשה מאוד לסכם שנה, שנה עמוסה וגדושה אך מאתגרת מאוד. יש בי תחושת סיפוק, בעיקר שאני מגיעה לגנים וההיטמעות של הסטודנטיות כל כך גדולה שקשה לפעמים לזהות מי הגננת ומי הסטודנטית. זו בעיני תמצית אקדמיה-גן.

אנחנו ב"ה במקום טוב אבל מקווה ומאמינה שאפשר לעשות זאת יותר טוב, שהרי כבר למדנו מחז"ל "אין חכם כבעל ניסיון".

מפגש סיכום ארצי במכון מופ"ת

זוהר גדסי

בראשון לחודש יוני התקיים במכון מופ"ת מפגש סיכום ארצי של "אקדמיה-כיתה".
התבקשנו להכין כרזה לכבוד המפגש שמשקפת את התהליך שנעשה אצלנו בגיל הרך. לאחר מחשבה והתייעצות הוחלט על מבוך.

הרציונל של הכרזה-
הבחירה במבוך משקף את המסע שהסטודנטיות עברו לאורך שנה זו. במהלך הדרך קיבלה הסטודנטית הרבה "מתנות" - העצמה, תקשורת, קידום אישי ומקצועי, אהבה, שייכות ועוד. מושגים אלו כתובים על קירות המבוך. כמובן שהיו גם אתגרים רבים, כמו במבוך לפעמים מגיעים לדרך ללא מוצא ואז צריך לחשב מסלול מחדש, גם את זה צריך ללמוד. הלמידה היעילה התבצעה בעיקר מההתנסויות הרבות, טעויות והצלחות.

ילדים מאתגרים
בכל גן יש ילד, שניים או יותר מאתגרים מאוד. נושא זה העסיק מאוד את הסטודנטיות וכל שיעור נפתח בסיטואציה של אחת הבנות מהשטח ובדיון משותף. בהתחלה הסטודנטיות ביקשו ממני תשובות ברורות (מה צריך לעשות). אך לאחר התנסויות רבות הן הבינו שאין "מתכון קסם" והעבודה עם הילד המאתגר היא בעיקר בניית קשר אישי, אמון ותהליך ארוך של התמדה ועקביות, ניסוי ותהייה והרבה אהבה וקבלה. גורם הזמן מאוד משמעותי- השהות של 3 ימים בגן אפשרו להן הזדמנויות להתנסות עם ילד מאתגר לאורך זמן. כשתצא לגן אחר ותפגוש ילד מאתגר אחר תדע מה ניתן לעשות.
ישנו איזון הדדי בין מה שהסטודנטית נתנה לילד ובין מה שהיא קיבלה מהילד ולכן הם יחד מהלכים במבוך המשותף. הסטודנטית למדה שלפעמים הילד צריך יד ולפעמים צריך לשחרר את היד ולאפשר לו להתפתח ולגדול.
במבוך נמצאות גם דמות הגננת המכשירה והמדפ"ית משולש הדרכה תומך מאוד. הצפיות הרבות (14 פעמים בשנה) מעודדות שיח משותף, מתן משוב על תהליך הלמידה באופן עקבי ורציף.

הכרזה שהכנו לכנס במופ"ת

רציונל הכרזה שחובר ע"י ד"ר ניצה דורי

תודה לד"ר אורנה שניידר ולד"ר ניצה דורי על השיחות הרבות, הליווי והתמיכה בחשיבה משותפת ובמציאת פסוקים וציטוטים מלווים.

בכנס הסטודנטיות הציגו סיטואציה נחמדה של פרסומת לאקדמיה- גן- סטודנטית אחת עומדת באמצע מימינה ה"קול הטוב" שאומר לה מדוע כדאי לה לבחור באקדמיה ומשמאלה ה"קול הרע" שאומר כמה זה קשה ומורכב.
לאחר מכן התבקשנו להכין מצגת המתארת את התהליך, האתגרים והמסקנות מהתוכנית.

פנינית ושני מציגות בכנס במכון מופ"ת

פנינית, שירה ורחלי מציגות בכנס

שירה מציגה בכנס

לאחר הכנס, בדרך חזרה הסטודנטיות שיתפו אותי בחוויותיהן:

רחלי דיין:

"היום נפל לי האסימון עד כמה המקום הזו אני נמצאת היום הוא כל כל חשוב וקריטי להמשך דרכי המקצועית. כיף גדול ומרגיש שכות שנפלה בחלקי להיות בקבוצת הסטודנטים והגדול בכך שבכוחנו אני מלאת ביטחון והשפעה".

שירה מלכה:

"הכנס העלה בי מחשבות לאוזר יחידה גדולה. אני בטוח שבכיתי לחוות את החוכנית הזו, ולזוז בתחבור הראשון שלה. יין כל האנשים שהתקהלו בחוכנית ומיוחדה הרגשתי כי אני חלקית אותה באותה. גאיה יפלתי שבו הייתה בכות להיות בחוכנית הזו, היום ניצלתי את ההזכחה הסופית".

הזמנת אמן אורח לכיתה

ד"ר ענת עין גדי

בשנה א' של המסלול לגיל הרך לומדת הסטודנטית מלכה (אמילי) גינצברג, שאביה, יוסף, אמן והחלטתי להזמינו לכיתה לשיעור.

השיעור נפתח בזה שהצגתי את אביה של מלכה כאמן בינלאומי. אביה סיפר לסטודנטיות על דרכו האומנותית ממקסיקו ועד עליתו לארץ ישראל. יוסף נתן מידע על סגנון יצירותיו, השכלתו, טכניקות עבודה ועמדותיו כלפי יצירותיו ויצירות נוספות של אמנים.החוויה היתה מדהימה, הסטודנטיות הקשיבו בשקיקה לדבריו.

לאחר מכן ,ניתן פרק זמן בו הסטודנטיות שאלו שאלות יפות ומעניינות על פעילותו האומנותית ויוסף ענה להן.

בסיום הוא הציג ציורים שונים ותדפיסים של חלק מעבודותיו שהביא עימו הסטודנטיות התעניינו מאד והתרשמו מאד.

לקראת סיום ניתן זמן גם למלכה ולמוריה להציג מצגת על אמן (אביה של מלכה) כעבודת סיכום הקורס שהן בנו אותה על יצירותיו של אביה. הן הציגו מידע ותמונות שונות ואף סרטוני פעולה של אביה בעת היצירה.

בסוף השיעור עשיתי סיכום שלי על חוויה של השיעור ועשינו הבחנה והקבלה בין עבודת הקורס והעבודה המעשית בגן.

השיעור היה פורה ,מעניין ובעיקר חוויתי. נהניתי מתגובת הסטודנטיות והרצינות שהקדישו בשיעור זה.

יוסף, אביה של מלכה גינזצברג בכיתה

סיורים, כנסים וטקסים

יום עיון לזכרה של הגב' נעמי הרשקוביץ
ד"ר אסתי טוב לי

כמדי שנה בשש השנים האחרונות, החוג לחינוך עורך יום עיון לזכרה של גב' נעמי הרשקוביץ "מחנכת המחנכות", סגנית ראש מכללת שאנן וראש החוג לחינוך מיוחד.
השנה, יצרנו חיבור מעניין של החוג לחינוך עם החוג לחינוך מיוחד וערכנו יום עיון משותף לפרחי הוראה, מורות ותיקות הלומדות לתואר Bed ומורות הלומדות לתואר Med, בסימני הפרעות התנהגות – גישות חינוכיות ודרכי טיפול.

הבוקר נפתח בסדנאות לסטודנטיות הסדירות בחוג לחינוך מיוחד, בו עסקו בבעיות משמעת, עיצוב התנהגות ומה שבינהם.
המליאה נפתחה בהרצאתה של הגב' מיכל בן דוד, מנהלת ביה"ס "תמיר" להפרעות התנהגות, שהציגה משנה חינוכית סדורה כיצד ניתן לבנות בטחון עצמי ומסוגלות עצמית לילדים באופן המאפשר להם ליצור שינוי מהפכני בחייהם. צפינו בסרט בו הבוגרים מתארים כיצד הלמידה ב "תמיר" שינתה את חייהם.

הרב פרופ' דניאל הרשקוביץ, נשיא אוניברסיטת בר אילן ובנה של נעמי הרשקוביץ, דן בהפרעות התנהגות ממבט חינוכי יהודי והראה לנו, אך מימים ימימה ניתנו דרכים אופרטיביות לסייע לילדים אלה.

במושב השני שמענו הרצאת עוגן של ד"ר אודי בורשטיין, פסיכולוג ראשי במרכז רפואי גליל בנהריה, שדן ב "מנטליזציה כפתח להבנת הפרעות התנהגות", הוא דן במשמעות המושג אמפתיה באמצעות הדגמה מ "רחוב סומסום".

האטיולוגיה להפרעת התנהגות:
1) תקלה בסוציאליזציה כשילד חי בקוד עברייני.
2) תקלה באופי היוצרות הפרעת אישיות אנטיסוציאלית.
3) מרכיב נוירוטי בו ההתנהגות המופרעת היא סימפטום לצרכים בסיסיים.
4) מרכיב פסיכוטי המתבטא בבעיה ראשונית בשיפוט ובשליטה בדחפים.

ד"ר בורשטיין ניתח את Theory of mind: מודעות בה אנו חווים חוויות פנימיות; רצונות, רגשות, דעות, תחושות, אמונות המאפשרות להבין את ההתנהגויות.

יום העיון הסתיים בהצצה אל חייהם של ילדים בעלי הפרעות התנהגות שהורחקו מבתיהם ושוהים בפנימית "אהבה", מנהל הפנימיה, מר דני אריאל דיבר על "לחנך באהבה", כיצד ליצור עבור הילדים הפגועים עולם חדש של ערכים, אמונות ובטחון עצמי בסיסי.

חוות הדעת על יום העיון היו מצוינות.

"צא ולמד" 2016 במכללת גליל מערבי
ד"ר אסתי טוב לי

תלמידות תואר שני בחינוך יצאו בקבוצה מרוכזת למכללת גליל מערבי ליום עיון בנושא הפרעות קשב.
בהרצאה זו למדו הבנות על השפעות הרפואיות, הרגשיות, החברתיות והלימודיות של הפרעת הקשב.
הבנות השתתפו בסדנאות שעסקו בניהול זמן, בהוראה מתקנת, בקשיי חשבון ובהקשבה לקשב.

יום העיון הסתיים בשיחתו המרגשת של דני פוקס, אב לאריאל, ילד עם אוטיזם שתיאר כיצד הוא נאבק במערכות העירוניות והארציות על מנת שבנו יקבל את הסיוע המגיע לו.
ספרו של דני פוקס נתרם לספריה ואנו ממליצים מאוד לקרוא אותו.

כנס הגיל הרך
במוסא חינוך לערכים

עליזה בן שושן

מהם ערכים?
השאלה נשאלה בכנס גיל הרך שהתקיים במכללה ביום ב' כ"ב אייר, בהובלתן של ד"ר ניצה דורי וד"ר אורנה שניידר.

את הכנס כיבד בנוכחות הרב ד"ר אברהם ליפשיץ, ראש מנהל החינוך הדתי. הוא האיר את עיננו לגבי תפקידנו החינוכי ביחס לילדים שבגננו ובכלל. לדעת לזהות את החלקים "הקפואים" שבהם ובנו ולנסות למצוא את הדרכים שבעזרתן נוכל ל"הפשירם". לגרות את הילד באמצעים שונים ומותאמים בכדי להוציא מן הכוח אל הפועל את הכוחות הטמונים בו.

כוחו של ערך זה הוא בכך שבאותה המידה גם הגננת "מפשירה" בדומה לדברי רבי חנינא: "הרבה למדתי מרבותיי ומחבריי- יותר מרבותיי ומתלמידיי- יותר מכולן" (תענית ז', ע"א).

סטודנטיות שנה ב' הפעילו את קהל הסטודנטיות והגננות בעזרת כלי נגינה ופיוטו של רבי דוד חסין: "לדוד שיר ומזמור בתוך ובמצלתיים". הפיוט, שיר ערגה שמעורר את הרגש ומעשיר את עולמנו ביחס לערכי התורה והארץ.
תודה לצפרירה ווקר על הובלת החלק הזה.

המכללה שמה דגש על שיתוף פעולה בינה לבין עבודת השדה. שתי גננות מובילות ומוערכות מנתניה ומהעיירה שלומי, הציגו על הבמה באמצעות מצגות מרהיבות, כל אחת בדרכה הייחודית, את העשייה הברוכה שבגנה למען קידום ערכים ברוח סבא ישראל. יכולנו להתרשם כיצד הגנים מושתתים הלכה למעשה על ערכי תורה ומה תפקידה של הגננת בכדי להשיג זאת.

סטודנטיות שנה ד' הלומדות בקורס "יוצרים מבראשית" חשפו בפנינו את רציונל הקורס שעיקרו: הקניית ערך אהבת התורה בגן הילדים באמצעות הוראה הבינתחומית.

את הכנס חתמה הסופרת, חוזרת בתשובה, נועה ירון דיין שבכישרון רב והרבה הומור שיתפה אותנו בתהליך החזרה בתשובה שלה.

תודה רבה לכל השותפים והעוסקים במלאכה. תודה מיוחדת לפרופ' יחיאל פריש על הנכונות ושיתוף הפעולה. תשומת הלב והאכפתיות ביחס לכל אחד ממרכיבי היום.הוא לא פסח על דאגה לכיבוד עשיר ומגוון שהוצע לבאים.
מי ייתן ונזכה לממש את דברי משה מונטפיורי: "ערכנו נמדד במה שאנו מוכנים לחלוק עם האחרים" שנזכה ללמוד ולעשות.

עוד חוזר הפיוט

סיור למשביל הרטוב

עליזה בן שושן

סרן צבי קפלן ז״ל בעלה של סטודנטית מסלול גיל-הרך, עדי, היה איש של חיים, איש של חיות ומעיין נובע. במסגרת תפקידו כמפקד בחטיבת גולני, הוא נהרג בקרבות בעזה ביום ה-13 למבצע ״צוק איתן״.

בסיור שהתקיים בתאריך כ׳ אדר ב׳ בעמק המעיינות,השתתפו סטודנטיות שנה א׳ וב׳ במסלול הגיל הרך. את הסיור הובילה עדי שבחרה להנציח את דמותו של בעלה צביקה ז״ל, בדרך שהייתה אהובה עליו ומסמלת את רוחו.

בפתח המסלול עדי שיתפה אותנו בתיאור מרגש שסייע לנו להכיר במקצת את דמותו של צביקה ז״ל. בעל אוהב ואהוב, סמל ומופת לערכי התורה ואהבת הארץ. אב רגיש ואוהב לשני ילדים רכים ומתוקים. צביקה אוהב ישראל ומחובר לרגבי אדמת הארץ, נהג לצאת לטיולים יחד עם משפחתו מדי יום שישי.עדי הוסיפה וסיפרה שבמלאת שנה לנפילתו בקרב של צביקה ז״ל היא חשה צורך להנציח את זכרו. מימוש ההנצחה לא היה משימה קלה. בעזרת בני נוער וחברים נפתח שביל בעמק המעיינות, העונה לשם ״השביל הרטוב״, ונמצא סמוך למעיין עין שוקק. מדובר בשביל משפחתי בדרגת קושי קלה שכולו מים. השביל באורך 300 מטרים בלבד נפרץ לזכרו של צביקה קפלן ז״ל, בן הקיבוץ בגלבוע.

יחד צעדנו, הסטודנטיות ומדפ״יות המסלול ב״שביל הרטוב״ כשמהדהדים בראשינו מילותיה העוצמתיות של עדי חברתנו ששיתפה אותנו בהחלטתה להמשיך בחיים כמי הנהר הזורמים, ממשיכה בדרכו בדרך של אהבת החיים וקדושת הארץ. עדי שיתפה אותנו כיצד הגיעה לתובנה העוצמתית הזו. באחד הימים יצאה לסייר בשבילי מי הנהר וכשעמדה במקומה חשה כיצד כפות רגליה שוקעות באדמה הבוצית. פעולה סימבולית זו הובילה להחלטתה לבחור בחיים וחלילה לא לשקוע בצער הכאב.

ד״ר נורית רונן מרצה בתחום המדעים תרמה רבות להנאה וללמידה כאשר דאגה להעשיר אותנו במידע ובעידוד לחקר סביבתי של המעיין. התייחסנו לשמות הישובים בדרך, בע״ח שחיים במים ובסביבת המעיין וכלה בצמחים שצומחים על גדת המעיין ובתוכו.

צהלולי השמחה של הסטודנטיות תוך כדי ההליכה במי המעיין, החברות ושיתוף הפעולה ביניהן כאילו קראו בקול: נזכור ולא נשכח את הקדושים אשר נפלו מות קדושים למען קידוש עם ישראל ולמען ארץ ישראל ונמשיך בדרך החיים.

יהי זכרו של צביקה קפלן ז״ל ברוך!

כנס ביכורי שדה תמע"ו - לכל אחד יש ירושלים!

טלי פריד ולאה נצרתי

כנס ביכורי שדה הינו כנס המעלה על נס את ההכשרה המעשית והחיבור לשדה ההוראה. אנו בוחרים בנושאים שהם בלב העשייה החינוכית והפדגוגית. שותפים לתכנון הכנס ולהפעלתו מדריכים פדגוגיים, מרצים וסטודנטיות מתכנית רג"ב, תכנית המצוינות, וכן סטודנטיות רבות נוספות.

כנס ביכורי שדה התקיים השנה ב כ"ח אייר, יום האיחוד של ירושלים, בפתח שנת ה-50 לשחרורה.
נושא הכנס היה **ירושלים שלי**- "לכל אחד יש עיר ושמה ירושלים" (נתן יונתן).

הגדרנו מספר מטרות לכנס:
1. הבנת מרכזיותה של ירושלים בחיי העם היהודי.
2. חיזוק החיבור הרגשי לירושלים.
3. התנסות בלמידה רב-תחומית ובמגוון אינטליגנציות כ-MODELLING לתכנון נושא לימודי.
4. מתן כלים דידקטיים להוראה התנסותית חווייתית.

קדמה לכנס פעילות שנועדה ליצירת מעורבות של הסטודנטיות. תערוכת תמונות אמנות (ממוזיאון תל אביב) בנושא: "ירושלים בראי הזמן", הוצגה במסדרונות המכללה, ובנוסף, הסטודנטיות כתבו מהי ירושלים עבורן והכתיבה שלהן שימשה בסיס לתערוכה שהוצגה באולם שלמה ביום הכנס.
הכנס נפתח במליאה חגיגית בשיר "ירושלים של זהב" אותו ליוו בנגינה שלוש סטודנטיות.

דברי הברכה של פרופ' יחיאל פריש פתחו את מקבץ הברכות. יחיאל תיאר את החוויה של שחרור העיר כפי שחווה כילד, וריגש מאוד בדבריו.
ד"ר רמה קלויר, ראש תכנית רג"ב הארצית, בירכה אף היא וטלי פריד חתמה את סבב הברכות במסר העולה ממילות השיר שכתב נתן יונתן:

"לְכָל אָדָם יֵשׁ עִיר וּשְׁמָהּ יְרוּשָׁלַיִם"

"וְהוּא אוֹהֵב לָהּ חֲלוֹמוֹת..."

טלי הסבירה שנתן יונתן בחר לתאר את הקשר האישי של כל אחד מאיתנו לירושלים בביטוי "אוֹהֵב לָהּ חֲלוֹמוֹת..." -אולם, מלשון אלומה.
החוויה והחיבור האישי של כל אחד מאיתנו לירושלים היא כמו תבואה שנאספת, אוסף של חלומות אישיים. נקודת החיבור הדתית והלאומית שלנו לעיר מתחזקת ומתעצמת בעקבות חוויה וחיבור אישי. כשם שהחיבור הדתי והלאומי מתחזקים מתוך החוויה האישית והחלומות האישיים שלנו לגבי העיר, כך ניתן להסביר גם את מהותו של כנס ביכורי שדה, בו נעבור חוויה שלנו כלומדות, ונתנסה במגוון דרכים שיאפשרו לנו כמחנכות לחבר את הילדים לירושלים.
המסר הוא שלמידה משמעותית מתרחשת רק מתוך חוויה וחיבור אישי של כל לומד, וזהו התפקיד המרכזי שלנו כמחנכות - ליצור לתלמידינו חוויית למידה.

לאחר דברי הברכה הופיעו מספר סטודנטיות בקטע דרמטי קצר מהפתיחה של המחזה "בוסתן ספרדי". התרגשות רבה שררה באולם כששתי סטודנטיות יוצאות אתיופיה ליוו בתנועה את השיר "המסע לארץ ישראל", כהקדמה לפאנל שעסק בנושא: "הכמיהה לירושלים בגלויות השונות".
את הפאנל הנחה דותן לוי, ראש מדור "דרך כפר", המקדיש את כל מרצו לליווי יוצאי אתיופיה. דותן שיתף בחוויות מרגשות ובסיפורים אישיים של יוצאי אתיופיה על הכמיהה לירושלים, ועל המחיר ששילמו בדרך למימוש חלומם.

בפאנל השתתפו ד"ר פראן סוקל שעלתה מאנגליה, הסטודנטית אולגה מרקוביץ שעלתה מחבר העמים והתגיירה בארץ, וצהיינשקרוט שעלתה לארץ בגיל תשע. סיפוריהן האישיים ריגשו את כולנו מאוד.

החלק האחרון של המליאה כלל קטעי שירה ונגינה, ושילוב של ראיונות מוסרטים עם סטודנטיות ומרצים בנושא: "מהי ירושלים בשבילך".

בהפסקה נהנו הסטודנטיות משוק ירושלמי שכלל מאכלים שהזכירו את הניחוח המיוחד של השוק בירושלים.

בחלק השני של הכנס השתתפו הסטודנטיות בסדנה דידקטית אחת שבחרו מתוך מגוון של אחת -עשרה סדנאות. מרצים וסטודנטיות תכננו והפעילו במשותף סדנאות דידקטיות יצירתיות וחווייתיות. מגוון הסדנאות כלל: מן המקורות, סדנת אמנות, סדנת דרמה, סדנת בולים, סדנה להכנת משחקים, סדנה להפקת עיתון, פעילות בעקבות סרטים, סיור וירטואלי בירושלים, ירושלים בראי הזמן, תיאטרון בובות וכתיבה יוצרת.

לסיום התכנסנו למליאה קצרה. צפינו בקטע דרמטי נוסף מהמחזה"בוסתן ספרדי", ואחריו הוקרנה מצגת שסיכמה את הפעילות במהלך היום ובה שובצו תמונות מכל הסדנאות.

את הכנס חתם הטקס המסורתי של חלוקת מלגות. חולקו מלגות לסטודנטיות שהשתתפו בפרויקט "תקרא תצליח" והצליחו לענות על שאלון שהביא לידי ביטוי את הקריאה האינטנסיבית שלהן בספרי קריאה, וכן חולקו מלגות הצטיינות ומלגות מצוינות.

הצלחת הכנס נבעה מעבודת הצוות הסינרגטית לה חברו יחדיו סטודנטיות, חברי סגל ועובדי המכללה, עבודה מלוכדת שהתאפיינה בשותפות, בעשייה מתוך אוירה טובה שהייתה חוויה בפני עצמה.

היטיבה לתאר את התרגשותה, לאה נצרתי, מרצה בסגל ההוראה במכללה:
"לא ציפיתי להתרגש עד דמעות מהתכנית שנבנתה לציון יום ירושלים, ובכל זאת הוצפתי.

כמו בכל רגע בחיי בארץ, כשהתשובה לשאלה מה בי עושה אותי לציונית, באה אלי במפתיע; בנסיעה, למשמע שיר, לקריאת פסקה בספרות הישראלית... ככה עניתי לעצמי היום. בתוך החוויה של היום אני מרגישה ציונית!"

סיור בבית התפוצות

גילה הפשטיין

תוכנית ספ״ה (תוכנית סטודנטים פרחי הוראה) נוסדה במכללת שאנן לפני ארבע שנים.
התוכנית מיועדת לסטודנטים/ות יוצאי אתיופיה במכללת שאנן במסלולים הקיימים: גיל-הרך, יסודי, חינוך מיוחד ועל יסודי.
במסגרת התוכנית כל סטודנט/ית לומד במסלול בהתאם לבחירת תוכנית לימודים רגילה, אך עם ערך מוסף. שאנן מקנים להעצמה אישית ולקידום מצוינות בהוראה. תוכנית ההעצמה האישית והמקצועית מלווה על-ידי מיטב המרצים מתחומים שונים ומגוונים החל משפה ועד לתיאטרון.

במסגרת הפעילות הייחודית בתוכנית יצאנו השנה לסיור לימודי בבית התפוצות המחודש באוניברסיטת תל-אביב.

המוזיאון מנציח אלפיים שנות גלות וקיום של העם היהודי ושל ההלכה היהודית ובו מוצגות תערוכות מרתקות מיום לידתו של האדם ועד יום מותו.
בשנים האחרונות המדיה הדיגיטלית משמשת כלי מרכזי להעברת המסרים במוזיאון.

אחת התערוכות המרתקות והחשובות בתחום התרבות היהודית היא התערוכה המציינת שלושים וחמש שנים לעליה של הקהילה אתיופית לישראל .
אומנם לא היה קל לשכנע את הסטודנטים בחשיבות הביקור, שהיה סמוך לתקופת הבחינות העמוסה, אך לאחר הביקור כבר לא נותרו סימני שאלה באשר לצורך שלנו להעשיר את עולם הסטודנטים בביקורים מעין אלו.

להלן רשמים של סטודנטים:

״החוויה הייתה מעניינת ובעלת חידוש ביחס לפעם הקודמת שהייתי שם. זכיתי לראות כיצד בונים בתי כנסת מפוארים בעולם וזה שימח מאוד (למרות שעדיף שיעלו ארצה מהגלות החשוכה בה הם חיים). בתערוכה של שלושים וחמש שנים לעליית יהודי אתיופיה היתה לי חוויה מעניינת בתור בן העדה שנולד בארץ ולא עבר את העלייה ואת כל המשברים וההצלחות שהיא טומנת בחובה. היה מחזק לשמוע אנשים שהצליחו לבנות דברים גדולים בחייהם למרות הקשיים״ (י. ש).

״מאוד נהניתי מהסיור למוזיאון בית התפוצות.
התחברתי יותר לחלק השני שדיבר על העלייה של מבצע משה. הסרטונים על העלייה היו מאוד מעניינים ומאוד משמעותיים. היה משמח לראות את ההשתלבות של יוצאי אתיופיה ואת השינוי שהם עשו. היה מעניין שלא העבירו את התוכן של מבצע משה בהרצאה אלא נתנו לנו לראות ולחוות. זה היה מוחשי. חשנו וראינו את השינויים שהם עברו״.

״זה נתן לי זווית ראיה אחרת לחיים שלא משנה מאיפה באת, אתה לא שונה ואתה יכול להשתלב בחברה. מה שחשוב הוא שתהיה לך מוטיבציה וכוח להילחם ולא להתייאש. זה נותן תקווה לדור החדש שיש לאן לשאוף. זה גם מאוד משמח ונותן תחושת גאווה לעדה, שלמרות כל הקשיים אנחנו מגיעים לתוצאות יפות ומצליחים להשתלב בחברה״ (ק).

לו כלה דרכינו – היכרות וחיזור בחברה הדתית

פרופ' שרגא פישרמן

ספר זה הוא תוצאה של מחקרים שהתמקדו בחברה הדתית-לאומית ונמשכו כתריסר שנים. במחקרים ניסינו להתחקות אחר תהליכי ההיכרות, החיזור וקבלת ההחלטה להינשא בקרב בוגרים צעירים דתיים-תורניים ברובם.

בספר י"ד פרקים:
פרק ראשון עוסק בחינוך הנפרד. לצד סקירת המגמה להרחיב, להצעיר ולהעמיק את החינוך הנפרד ניתן למצוא בו את עמדותיהם (המורכבות) של הבוגרים ביחס לחינוך המעורב או הנפרד אותו חוו בילדותם, בהתבגרותם ובבגרותם המוקדמת.

הפרק השני עוסק בחינוך הבנות לצניעות. מאות בנות רואיינו על החינוך לצניעות מזווית ראייתן כבנות, תלמידות וחניכות. הביקורת העולה מדברי רוב המרואיינות מעלה סימני שאלה לא מעטים...

בפרק השלישי עסקנו בתדמית הבנים בעיני הבנות ובתדמית הבנות בעיני הבנים. התדמית משפיעה על תהליכי הדיוט ולרוב היא תוצאה של החינוך. תדמית שאינה חיובית מקשה על תהליכי בחירת בן זוג ובמקרים קיצוניים עלולה להקשות ולעכב את תהליך בניית המשפחה.

על מנת לחקור את תהליכי הדיוט התמקדנו, בפרק הרביעי בהבדלים מגדריים המשפיעים על האינטימיות. חלק גדול של ההבדלים הם אוניברסליים וחלקם ייחודיים לחברה הדתית.

אחד ההבדלים המגדריים, ש'זכה' לפרק נפרד הוא ההבדל המגדרי בסדר פתרון קונפליקט הזהות וקונפליקט האינטימיות. הבדל מגדרי זה והעובדה שבמקרים רבים הדיוט מתרחש בשלהי גיל ההתבגרות (ולפעמים בעיצומו) מאתגרים את מיומנויות ההיכרות.

בפרק השישי ניסינו לבחון את ההכנה שמקבלים הבוגרים הצעירים לקראת היכרות ובחירת בן זוג. לאור העובדה שמשימת בחירת בן הזוג מוטלת על הבוגרים הצעירים ולאור ההבדלים המגדריים חשוב לנסות ולהכיר את ההכנה שהם מקבלים, אם בכלל...

מה מקומם
של היופי והאופי
בבקבלת ההחלטות?
האם הבוגרים
מתנהגים רק על-פי
שיקולים רציונליים,
או שהם נותנים מקום
גם לרגש?
האם הם נותנים
לרגשות והתפתחות
או שהם מנסים
להתעלם ולהתכחש
לרגשות?

אחרי שבפרק השביעי עסקנו בלחצים המופעלים על הבוגרים דרך זווית הראיה שלהם, התמקדנו במפגשי ההיכרות בפרק השמיני. בשל העובדה שההחלטות הקריטיות מתקבלות בפגישה הראשונה (ולכל היותר בשנייה) חשוב שנתוודע למתרחש בה.

האתגר הקשה ביותר העומד בפני הבוגרים הצעירים שחשים רגשי קירבה (שלא לומר אוהבים) הוא 'שמירת הנגיעה'. בפרק התשיעי ניסינו לעמוד על גודל האתגר, על הקונפליקט האימננטי שבאתגר ועל דרכים שונות לנהל את הקונפליקט. המקורות לפרק, בנוסף לראיונות ולנרטיבים, היו אתרים אינטרנטיים נפוצים.

בתסריט החיובי, אחרי הדייטים והתפתחות הקשר מגיע השלב של ההתלבטות וקבלת ההחלטה. תכני ועוצמת ההתלבטות, עם מי הבוגרים מתייעצים ועל פי אלו שיקולים הם מקבלים את ההחלטה הם חלק מתכני הפרק העשירי.

מה מקומם של היופי והאופי בקבלת ההחלטות, האם הבוגרים מחליטים רק על פי שיקולים רציונליים (לדעתם) או שהם 'נותנים מקום' גם לרגש? האם הם נותנים לרגשות להתפתח או שהם מנסים להתעלם/להתכחש לרגשות? האם ניתן למצוא דפוס נפוץ ולקחים חינוכיים? שאלות אלה עולות בפרק האחד עשרה.

על התקופה הסוערת, ולעיתים המורכבת והקשה, שבין האירוסין והחתונה עמדנו בפרק השנים עשר.
לדעתנו ככל שההיכרות בין בני הזוג תהיה עמוקה יותר וביטחונם בהיכרות גבוהה יותר יקטן המתח ותרבה השמחה.

הפרק שלפני האחרון עוסק בפרדות הבלתי נמנעות. השאלות: כיצד מחליטים שאין זה בן הזוג, כיצד מודיעים זאת לשותף לדיוט וכיצד ניתן לצמוח מתהליך עומדות בבסיס הפרק.

בפרק הסיכום ניסנו לעמוד על מספר תובנות העולות מן הספר, לצד שאלות שנותרות פתוחות.

מבחינות רבות, ספר זה המתמקד בחברה הדתית-לאומית-תורנית הוא ספר המשך לשניים מהספרים הקודמים שהתמקדו בדתל"ישים.

בספר אני מזמין את הקוראים למסע הנוגע בנקודות רגישות שבחיינו. אני שמח על ההזדמנות שנפלה בחלקי לבחון נקודות אלה ובעזרת נשיא המכללה פרופסור פריש לחלוק אותם עם הקוראים. אשמח מאוד לקבל הארות, הערות ותובנות העולות מן הקריאה ומהיכרות עם הנושאים והאוכלוסייה הנדונה.

חברי מגל יקרים,

שלמה המלך כתב בספר קהלת "ושנאתי את כל עמלי שאני עמל תחת השמש, שאניחנו לאדם אשר יהיה אחריי". פסוק זה מפליא לאור העובדה שהיה זה מלך שצבר הישגים רבים ועדיין היה מיוסר. הוא מסתכל הלאה לדור העתיד ודעתו אינה נוחה ממה שהיא רואה.

ההתלבטות של קהלת, היא למעשה ההתלבטות של כל אחד מאיתנו. לשם מה אנו עמלים? לשם מה אנו טורחים? מה יעשו ילדינו עם כל הדברים שהקרבנו את נפשנו למענם ועבורם? האם יידעו להעריך את אשר השקענו בהם? האם ימשיכו את דרכנו? שלמה המלך אינו מתנגד להנחיל לבניו את כל אשר רכש בעולם, אבל הוא לא בטוח אם הם יידעו להעריך את ההשקעה ויעשו שימוש נכון בדברים.

אין לאדם בעיה להוריש את מורשתו לילד אשר יהיה נאמן למקור ויעשה בהם שימוש נכון, אבל קשה לאדם לראות בן יורש אשר בסופו של דבר מבזבז ואולי אף מבזה את אשר הוריש לו אביו. מצבים כאלה בהחלט עלולים להוביל לייאוש ולשאלות כמו "בשביל מי עשיתי? לשם מה השקעתי?". לכן ממשיך שלמה ואומר: "וסבותי אני לייאש את לבי". כלומר, שלמה המלך לא נותן לייאוש להתגבר עליו. יהא אשר יהא הוא ימשיך להשקיע בילדים.

בעניין זה מובאת האגדה במסכת תענית על אותו זקן אשר נטע פרדס, שיניב פירות רק לאחר שנים רבות. כך שהיה ברור לו כי הוא עצמו לא יוכל ליהנות מהפירות. כאשר נשאל לפשר הדבר אמר - כשם שאבותיי הכינו לי כך אני מכין לבניי.

אין אנו יכולים לדעת מה תניב ההשקעה שלנו בסטודנטים בעתיד ואין אנו יכולים לדעת איזו דרך יבחרו לעצמם ואלו מחנכים יחליטו להיות. אבל אין זה פוטר אותנו מלהשקיע בהם ולתת להם את הכי טוב והכי הרבה שאנו יכולים.

עלינו לקוות כי המסורת המכללתית שאנו יוצרים תעבור בהצלחה לתלמידנו וגם אם לא תעבור במלואה, הרי שחלק מהעשייה האקדמית והחינוכית תוטמע ותעבור גם לתלמידי תלמידנו.

שלכם ובשבילכם,
גלי וניבה

